

Євген Сур: Конституція має допомогти реалізувати потенціал України

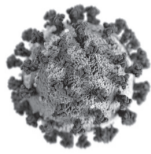


Бізнесмен і меценат — про план першочергових змін у вітчизняному політичному ладі і як знання нашої історії допоможе досягти успіхів завтра

» стор. 4—6

Подалі від «чуми»

Новий небезпечний штам коронавірусу «Дельта» лютує в Росії, фахівці закликають обмежити міграційні потоки зі Сходу



» стор. 2

Після них хоч потоп

Не рекордні норми опадів, а злочинна безгосподарність окупантів довела анексований український півострів до екологічного лиха



» стор. 3

Україна молода

Середа, 23 червня 2021 року

№62 (5794)



Учорашні курси
НБУ:
1 \$ = 27,193 грн
1 € = 32,288 грн
1 рос. руб. = 0,375 грн

Довга дорога від ганьби

Програвши вирішальний матч у групі, збірна України віддала в чужі руки свою долю на чемпіонаті Європи

» стор. 15



Українська збірна змарнувала хороший шанс із другого місця вийти до «плей-оф» чемпіонату Європи-2020.
Фото пресслужби УАФ.

«Українська влада має негайно обмежити міграційні потоки зі Сходу, аби запобігти спалаху індійського різновиду небезпечного вірусу».

Зі звернення Національної академії наук України

■ ЗАРАЗА

Подалі від
«ЧУМИ»

Новий небезпечний штам коронавірусу «Дельта» лютує в Росії, фахівці закликають обмежити міграційні потоки зі Сходу і прискорити вакцинацію

Катерина БАЧИНЬСКА

296 випадків коронавірусу виявили минулої доби в Україні. Такого не було від початку року, повідомляють у Міністерстві охорони здоров'я. Найбільше інфікувань зафіксовано в столиці та Запорізькій області. До лікарень потрапило понад 300 людей, 21 особа померла. Натомість одужали майже тисяча українців.

Водночас почали говорити про небезпеку нового штаму «корони» під назвою «Дельта». Українська влада має негайно обмежити міграційні потоки зі Сходу, аби запобігти спалаху індійського різновиду небезпечного вірусу — з таким закликом до керівництва країни звернулася Національна академія наук України. Зокрема, йдеться і про Росію. Учора речник Путіна визнав, що ситуація вийшла з-під контролю й «тенденції поки що погані». У Москві майже у 90% пацієнтів виявили саме індійський штам «Дельта». Вірусологи прогнозують, що саме він може спровокувати третю хвилю епідемії в Україні. Найбільшу небезпеку новий штам становитиме для людей, які раніше не хворіли. «Нічого не можна сказати про математичний підхід до ситуації з ковідом, але жму стверджувати з погляду епідеміології. Той, хто переніс класичний чи британський штам, мало ймовірно, що захворіє на індійський. Ніхто не дасть гарантії, що людина не захворіє, але принаймні вона не потрапить у лікарню, до реанімації, і не загине. Група ризику — це особи, які не стикалися з ковідом. Але ще є час до осені, щоб отримати щеплення», — зазначає Алла Мироненко, завідувачка відділом вірусних інфекцій Інституту епідеміології. Експерти з Національної академії наук також спрогнозували, що нова хвиля епідемії в Україні може розпочатися ще до початку осені, тож темпи вакцинації потрібно максимально наростити впродовж найближчих місяців.

Нині першу дозу вакцини від коронавірусу отримали понад 1 мільйон 700 тисяч українців, а повністю імунізовані — третина мільйона. Водночас у МОЗ запевняють, що щеплення другою дозою вакцини від коронавірусу можна зробити пізніше, якщо не вийде його зробити вчасно. Зокрема, в повідомленні МОЗу йдеться, що другу дозу препарату Pfizer-BioNTech необхідно ввести через 21-28 днів, для CoronaVac цей інтервал складає 28 днів, а для AstraZeneca — 12 тижнів. При цьому в разі непередбачуваних обставин отримати друге щеплення CoronaVac/Sinovac і AstraZeneca можна на сім днів раніше зазначеного терміну.

А от у бідних країнах не вистачає вакцини для імунізації населення. Про це заявляють у Всесвітній організації охорони здоров'я. За їхніми даними, в рамках програми COVAX поставлено нині 90 мільйонів доз вакцини — замість запланованих двох мільярдів. Близько 50 країн третього світу вже вичерпали ці запаси і просять додаткових поставок. Однак виробники не встигають виготовляти потрібну кількість препаратів. У ВООЗ закликають багаті країни поділитися вакциною. Кажуть, нині пандемія знову набирає обертів, тому населення необхідно імунізувати якнайшвидше.

Україна потрапила до переліку на отримання вакцини від коронавірусу, яку США планують виділити до кінця червня. Про це повідомляє пресслужба Білого дому. Зокрема, йдеться про 80 мільйонів доз. 75% препаратів будуть розподілені через програму COVAX, а 25% спрямують на допомогу країнам безпосередньо для боротьби з поширенням коронавірусу. Також до списку потрапили Аргентина, Афганістан, Бангладеш, Боснія і Герцеговина, В'єтнам, Молдова, Нігерія, Оман, Пакистан, Панама, Туніс і Філіппіни. ■

■ ОГОЛОШЕННЯ

Втрачене посвідчення військовослужбовця НГУ, видане на ім'я Овчаренка Олександра Миколайовича, вважати недійсним.

■ НА ФРОНТІ

Що упало — те пропало

Російські безпілотники втрачають керованість від української «радіоелектронної рушниці»

Тарас ЗДОРОВИЛО

На фронті 21 червня російські окупанти 14 разів порушили режим припинення вогню. Зайди гатили по українських позиціях поблизу Красногорівки, Гнупового, Луганського, Пісків, Водяного, Майорська, Золотого-4 та Залізного. Вони обстрілювали наших захисників із мінометів 120-го калібру та станкових протитанкових гранатометів, із підствольних гранатометів і стрілецької зброї, зокрема великокаліберних кулеметів.

Поблизу населених пунктів Залізне та Луганське ворог здійснював дистанційне мінування території мінами ПОМ-2.

Станом на 7-му годину ранку 22 червня було зафіксовано три порушення режиму припинення вогню. На околицях Золотого-4 росіяни здійснили обстріл із ручних протитанкових гранатометів, а неподалік Авдіївки — з ручних протитанкових гранатометів і великокаліберних кулеметів.

У районі населеного пункту Мар'їнка зафіксовано проліт ворожого безпілотного літального апарата типу «Орлан-10» із перетином лінії розмежування. БПЛА противника вчасно знешкодили засобами РЕБ. Нагадаємо, що у 2019 році в Україні випробували вітчизняну «радіоелектронну рушницю» — радіокомплекс блокування роботи безпілотних літальних апаратів у вигляді стрілецької зброї. Він здатен вражати ціль на відстані у 1,2 тис. м, перекриваючи всі канали телеметрії, GPS-навігації та управління. Тобто коли безпілотник потрапляє в зону ураження комплексу, то втрачає керованість.

Децю раніше військові полку «Азов» Нацгвардії України, які тримають оборону на Світлодарському напрямку, збили безпілотний літальний апарат типу «Елерон». Також на Донбасі вия-



Полювання на російські дрони. Фото з сайту shotam.info.

вили та збили саморобний безпілотник, який терористи пустили для удару по українських позиціях.

На обстріли противника українські захисники відкривали вогонь у відповідь. Бойових втрат немає.

Українська сторона Спільного центру з контролю та координації питань припинення вогню та стабілізації лінії розмежування сторін повідомляє про чергові порушення з боку окупантів, що пов'язані з обмеженням прав на свободу пересування і свободу вибору місця проживання громадян, які залишилися на тимчасово окупованих територіях України.

Підтвердженням зазначеного є подальше блокування проросійськими найманцями роботи КПВВ з тимчасово неуправліними територіями вздовж усієї лінії розмежування.

Численні факти вказаних обмежень фіксуються у звітах ОБСЄ, зокрема випадки блокування окупантами роботи КПВВ «Золоте» і «Щастя». Для обґрунтування власних злочинних дій найманці вда-

ються до практики провокаційних обстрілів поблизу пунктів в'їзду-виїзду з подальшим звинуваченням у порушеннях ЗСУ та вимогою надання «додаткових гарантій безпеки».

Чергові підтвердження деструктивних дій окупантів зафіксовано 17 та 18 червня, коли найманці тричі порушили режим припинення вогню із застосуванням гранатометів, великокаліберних кулеметів та стрілецької зброї в районі КПВВ Золоте.

Такі дії свідчать про небажання ЗФ РФ дотримуватися досягнутих угод, спроби дискредитації України та її Збройних сил в очах міжнародного співтовариства та дії, спрямовані на подальшу ескалацію обстановки в пунктах пропуску, що, в свою чергу, використовується кремлівськими найманцями як привід для повного або вибіркового обмеження прав громадян на свободу пересування і свободу вибору місця проживання, закріпленого у ст. 12 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. ■

■ НЕІСТІВНЕ

Суші з бактерією

У мережі ресторанів «Мафія» та «Якіторія» сталося масове отруєння відвідувачів

Лариса САЛІМОНОВИЧ
Харків

Кілька днів поспіль до Харківської інфекційної лікарні автомобілі швидкої допомоги звозили хворих, які скористалися послугами місцевого ресторану японської кухні. Зрештою вільних місць не лишилося зовсім, тому чотирьох пацієнтів доправили до районної лікарні Валок. Загалом кількість потерпілих від недобросовісних рестораторів зростає до 85 осіб, з яких 18 — діти.

Наймолодшому відвідувачеві — усього чотири роки. Отруїлися люди у закладі, розташованому по вулиці Квітки-Основ'яненка, що в самісінькому центрі міста.

Як повідомили фахівці обласного центру контролю та профілактики хвороб, причиною отруєння стала гостра кишкова інфекція, вид якої ще не встановили. Відомо також, що відвідувачі замовляли «переважно суші». «Наразі в період епідрозслідування відібрано про-

дукції, змиви на бактерію групи кишкової флори, — повідомила головна санітарна лікарка області Любов Махота. — Взято воду на дослідження, обстежено 19 людей із персоналу. Відібрано філе лосося сире, омлет, рис відварний, курятину відварну, сир м'який, огірок свіжий нарізаний».

Попередні висновки перевірки вже озвучила й начальниця відділу санепіднагляду Держпродспоживслужби області Владлена Гарник. «Є факти спільного зберігання сировини й готових харчових продуктів, — повідомила вона «Українському радіо Харків». — Тобто готове було поруч із неотговим. Було також зафіксовано порушення температурно-вологісного режиму зберігання продукції і відсутність маркування на ем-ностях зі зберіганням хар-

чових продуктів. Це лише початок, оскільки фахівці ще працюють».

Наразі проходять перевірку і постачальники. Зокрема, директорка «Якіторії» Тетяна Бей не виключає, що причиною нещасного випадку могли стати яйця, курятина та кілька інших продуктів, які використовувалися під час приготування всіх «проблемних» страв. На час роботи експертів заклади мережі припинили роботу. Власники пообіцяли компенсувати потерпілим витрати на лікування і вартість замовлених ними страв.

За фактом масового отруєння поліція відкрила кримінальне провадження. Цій мережі ресторанів інкримінують статтю — порушення санітарних правил і норм. За таку провину передбачено покарання терміном до трьох років. ■

■ «КРИМНАШ»

Після них хоч потоп

Не рекордні норми опадів, а злочинна безгосподарність окупантів довела анексований український півострів до екологічного лиха

Тарас ЗДОРОВИЛО

Довгоочікувана вода, яку так давно нахабно вимагала РФ від України для окупованого нею Криму, надійшла врешті у повному обсязі: за одну ніч у східних районах півострова випало майже дві місячні норми опадів.

Під Ялтою, зокрема, від потужного циклону будинки повністю пішли під воду — їх засипало камінням і брудом. У самій Ялті через велику кількість опадів вийшли з берегів річки, в місті було введено режим надзвичайної ситуації й навіть проводилася евакуація жителів. Там відімкнули водопостачання, а в одному з районів — електроенергію.

У результаті потопу травми отримали 18 осіб, одна людина загинула, ще одна особа зникла безвісти. Через затоплення Ялти російська влада міста оголосила про відключення водопостачання в регіоні. Зливи також розмили всі пляжі, через що багато туристів вирішили покинути окупований півострів.

Голова підконтрольної Кремлю адміністрації Ялти Яніна Павленко повідомила, що вулиці та будинки затопило також у Кореїзі.

Водночас московські пропагандисти по-дилетантськи переможно повідомляють, що тепер проблема з водою в Криму фактично вирішена. Але, як не парадоксально, за прогнозами українських екологів, через сильні зливи водосховища в окупованому Криму заповняться лише трохи і проблеми з водою все одно залишаться.

Зокрема, кримська активістка та екологиня Марина Литвиненко пояснила, що водосховища в Криму живляться від поверхневого стоку, й важливо, наскільки він наповнить штучні «басейни». «У Криму такі гідрологічні особливості, що вода повинна спочатку заповнити карстові порожнечі у вапнякових масивах. Після того, як вона там накопичиться, порода почне віддавати зайву воду в струмочки, річки і водоймища», — зазначила експертка.

Вона зауважила, що важливо



Замість «каміння з неба» прийшла велика вода.
Фото з сайту krumr.com.

враховувати: що водосховища наповнювалися також із підземних джерел, а підземні водоносні пласти в свою чергу поповнювалися з Північно-Кримського каналу. «Це спеціальна система з декількома станціями, і на дні цього каналу було покладено систему фільтрації. Та вода, яка текла через канал, поповнювала і підземні водоносні пласти», — пояснила екологиня.

А з огляду на те, що 80% води Крим отримував із Північно-Кримського каналу, то навряд чи водосховища можуть наповнюватися тільки дощами. До того ж вода залила не ті ділянки землі, які є водозбірними районами.

«Найбільший водозбірний район — Ай-Петрі. Також може бути ділянка степу, через який вода може просочитися вниз. Але зараз залито вулиці, і вода або піде в зливостоки, або знайде вихід і потече вниз — до моря. Ми не знаємо, скільки ще випаде опадів, але в будь-якому випадку їх буде недостатньо для поповнення водоносних пластів», — додала Марина Литвиненко.

У свою чергу журналіст Тарас Березовець, який родом із Криму, пояснив причини трагедії з жалем, написавши у фейсбуці, що місце вирубаних реліктових лісів зайня-

ли вілли російських мільярдерів і московських чиновників: усе будівельне сміття роками вивозили на незаконні полігони, які нависали над усім ПБК. І що саме будівельне сміття, змите потоками, призвело до страшних руйнувань у Великій Ялті та жертв серед населення.

«Бо скрізь, куди приходять російський окупант, настають колапс і катастрофа. Ви не можете навіть близько оцінити наслідки екологічного лиха, що відбувається з анексованим півостровом. Північ Криму вже давно перетворилася на пустелю, колись придатні до землеробства ґрунти занепали. Ялта постраждала не так від природної стихії, як від безконтрольного вирубування лісів, буріння свердловин без урахування місцевої спеціфіки і створення десятків стихійних сміттєзвалищ.

Жахливо болить душа за понівечений Крим. Нехай будуть прокляті окупанти і колаборанти, що знищують унікальний куточок України. Наслідки окупації доведеться усувати десятиліттями. Але ми впораємося», — резюмував Березовець.

Додамо, що росіяни фактично довели до подібного екологічного лиха й захоплену частину Донбасу. ■

■ КОШТОРИС

Свято на мільярди

Витрати на цьогорічний День незалежності України є рекордними

Катерина БАЧИНЬСКА

Майже 5,5 млрд гривень до 30-річчя України. У Міністерстві фінансів порахували бюджет Дня незалежності. На урочистості нібито планують витратити 100 мільйонів гривень. Решту коштів спрямують на інфраструктурні проекти. «План заходів із підготовки та відзначення 30-ї річниці незалежності України, окрім святкових урочистостей, включає масштабні інфраструктурні проекти, зокрема такі, як модернізація шести регіональних аеропортів,

розбудова Євроколії Київ — Львів — Сквиливі, завершення будівництва нового лікувально-діагностичного комплексу в Охматдит тощо. Прогнозована сума в обсязі 5,4 млрд грн включає витрати на будівництво та модернізацію таких об'єктів. Сума витрат безпосередньо на урочистості прогнозується на рівні 100 млн гривень», — зазначають у Мінфіні.

Минулорічний День незалежності обійшовся державі в понад 1,6 млн гривень. У 2019-му на святкування витратили 550 тисяч гривень. Цьо-



Тут готують видовища.
Фото з сайту unian.net.

го року ми відзначитимемо 30-ту річницю незалежності. У Києві планують провести військовий парад, у якому буде задіяна й авіація ЗСУ та країн-партнерів. А ще буде організовано урочисте проходження катерів, демонстрацію озброєної й військової техніки в повітрі та на річці Дніпро в районі Київського річкового вокзалу й Труханового острова. Урочистості

проведуть і в Одесі, із залученням бойових кораблів і суден.

А от на День прапора у столиці відбудеться церемонія урочистого підняття Державного прапора України за участю президента, місцевої влади. Синьожовті стяги піднімуть також у містах, де реалізують проект «Найбільший Державний прапор України», в українських посольствах та консульствах. ■

■ ФЕСТИВАЛЬНИЙ СИНДРОМ

Оптимізм історії читання

Гостею книжкового

свята стане

експрезидентка Литви

Даля Грибаускайте

Свідокія ФЕЩЕНКО

Ювілейний X Книжковий Арсенал у Києві стартує в середу, 23 червня, і триватиме до неділі включно. У програмі 261 подія, що відбудеться на 34 тис. квадратних метрів історичної будівлі та на подвір'ї Мистецького арсеналу в столиці, поблизу Печерської лаври.

За традицією, ключовою подією відкриття стане церемонія оголошення переможців конкурсу «Найкращий книжковий дизайн». Що надважливо — цьогоріч багато подій фестивалю, до 50 годин контенту, транслюватиметься, подивитися їх можна з будь-якого куточку світу і безкоштовно. Перегляд буде доступний і в записі.

Продовжить відкриття презентація книжки «Велика президентка маленької країни. Історія Далі Грибаускайте» за участі авторки Дайви Ульбінайте, а також самої героїні — експрезидентки Литви Далі Грибаускайте.

А на завершення у день відкриття — подія Письменницької програми Сергія Жадана «Вголос. Про себе» — концерт українсько-німецької дружби «Співочі кажани» за участі, власне, куратора програми, а також його німецьких друзів Владіміра Камінера і Юрія Гуржи. Співорганізатором концерту є Goethe-Institut в Україні. Усі події цієї програми «Вголос. Про себе» відбуватимуться щодня увечері на вуличній сцені Книжкового Арсеналу.

Фокус-тема фестивалю «ОптимістиСкептики» та її куратор Ростислав Семків представляють 8 подій, зокрема й титульну лекцію Оксани Забужко «Оптимізм української історії».

Філософія така. Оптиміст вірить у неймовірне. Каже «ми ще побачимо, хто кого», проте має на увазі, що такі ми — їх. Агресорів, пандемію, економічну кризу та всі інші прикри обставини. Каже «якось буде» й чекає, що все владнається само собою. Жахливі речі можуть трапитися, коли оптимізм засліплює.

Дуже легко вдатися до карикатурності й зобразити скептиків безсилим інтелектуалами, що бурчать на віртуальних кухнях усіх можливих соцмереж. Або бачити оптимістів гуртом галасливо-бадьорих фізкультурників, що виконують беззмислові та безглузді вправи. Втім, щоб досягти успіху, можливо, краще поєднати обережність перших з енергією других?

«Минулого року, формулюючи фокус-тему, ми хотіли підштовхнути до вибору. Писали «оптимісти або / і / також / ніколи / не скептики» й вагалися, який сполучник обрати. Тепер, перейшовши карантин, ізоляцію, непевність і страх, ми розуміємо, що без жодного з цих полюсів не можна. Ми — оптимістискептики. Це потрібно, щоб вижити і жити», — зауважують організатори.

Наймасштабніша на Книжковому Арсеналі Програма для дітей та підлітків. Кураторка Юлія Козловець дала їй назву «Досвід відсутності досвіду». До програми увійдуть 56 подій — перформансів, зустрічей із письменниками, майстер-класів та лекцій для дітей та батьків. Задля безпеки вся дитяча частина фестивалю винесена на двір Мистецького арсеналу — там розбудовуються ярмарок дитячої літератури та дитяча сцена.

Музична програма Люби Морозової «Сім струн для Дядька Михайла» представлена чотирма концертами сучасної класичної музики. Візуальна складова Книжкового Арсеналу складається з 14 виставкових проєктів, з них варто угадати «Шкільну цигейку» Влади Ралко й «Український колаж» Євгена Карася, Олександра Ляпіна та Олега Василенка.

Незмінною частиною Книжкового Арсеналу є Ветеранський намет — місце, де широко представлено літературу українських авторів, що боронили чи боронять Україну в російсько-українській війні.

Варто зважати, що квитки на X Книжковий Арсенал можна придбати тільки онлайн. Традиційно визначені категорії тих, хто має право на безплатний вхід. ■

Юрій ПАТИКІВСЬКИЙ

■ ДІЙОВІ ОСОБИ

Євген Сур: Конституція реалізувати потенціал

Бізнесмен і меценат — про план першочергових змін у вітчизняному політичному ладі, зовнішнє управління, російську церкву, мовне питання і як знання нашої історії допоможе досягти успіхів завтра

Успішність держави значною мірою залежить від того, як сформовані основи її функціонування: закони, політична система, головні інституційні механізми. І якщо ж у системі допущені помилки, то населення починає замислюватись: «Чому ж ми, розумні й талановиті, живемо гірше, ніж американці/німці/поляки?». Шукаючи відповідь переважно у площині конспірологічних теорій.

Євген Сур, який аналізує українські проблеми через призму європейських тенденцій, вважає: замість шляху самозаспокоєння ми мусимо наважитися на ґрунтовні зміни. Навіть якщо вони можуть здатися комусь руйнуванням основ. І, скажімо, Конституція України, 25 річницю якої ми відзначимо найближчим часом, — це не просто черговий привід для святкування, а інструмент, який допоможе реалізувати потенціал України. А тому зміна Конституції — не святотатство, а процес, який треба проводити, зважаючи на наш історичний досвід і світовий контекст.

Робити це треба сьогодні, зважаючи, що пересічний українець наразі перебуває ще на етапі посттоталітарного несприйняття будь-якої влади, а це аж ніяк не сприяє політичному та економічному зростанню держави.

При цьому Євген Сур намагається дивитися глибше — і причини, які заважають відбудові економіки, створенню сприятливого інвестиційного клімату, шукає не лише у назвах зареєстрованих законопроектів, а і в історичних аспектах, які впливають на формування шкали цінностей наших людей. При цьому пропонує свій план дій на досягнення значно вищих результатів, ніж ті, які ми маємо сьогодні.

Час міняти Конституцію?

■ **Кожен президент і кожна політична сила, які приходили до влади в Україні, принаймні на словах, завжди намагалися забезпечити гідне життя людей та майбутнє держави. Але в цілому, як показує сьогоднішня ситуація, це не вдалося жодній політичній команді. Як думаєте, чому? Не було бажання, не існувало розуміння, що і як треба робити?**

— Причин багато. І чи не головна з них полягає у тому, що Конституція України не виконує покладених на неї функцій. Коли я розглядаю, скажімо, судову систему як елемент народодовладдя і демократії, поділу влади на три частини, то бачу надзвичайно чітко — воно ж не працює!

Архаїчною, зрештою, є і сама вибудована у нас політична система. Адже не може, наприклад, районний суд розглядати питання державної зради. Така практика означає, що пересічні судді у пересічному райцентрі матимуть допуск до державної таємниці, — такого ж немає у жодній країні світу! Це ж питання зовсім іншого суду, який має відповідну підготовку та відповідні повноваження, як це, зрештою, відбувається у більшості держав.

І суддівська гілка — це лише один аспект системних проблем, які необхідно терміново вирішувати.

■ **З чого ж треба почати роботу зі зміни цієї системи?**

— Із внесення поправок до Конституції. Помилка була за-

кладена ще тоді, в 1990-х роках, коли українські парламентарії намагалися створити Основний закон, але замість нього вийшов «мікс»: між Конституцією УРСР і нашим прагненням до кращого. Наша Конституція вибудована таким чином, щоб вона не могла працювати: одна гілка влади бореться з іншою, і конструктиву немає.

Або, скажімо, нерегульованість заробітних плат: чиновника звільняють з роботи і при цьому виплачують шалені дивіденди, премії. І це поширена практика, яка відбувається за рахунок суспільства.

В Україні існує корумпована система кругової поруки. І сьогодні без якогось надзвичайного тимчасового трибуналу не обійтись. Адже хто буде виносити вирок, якщо доведений факт державної зради? Судді покривають агентів впливу — що з ними робити?

■ **Це питання передусім до виконавчої гілки влади.**

— Так, але вихід із ситуації я бачу дещо радикальніший: створити конституційну більшість і внести певні поправки до Конституції.

Якщо йти далі, то варто звернути увагу на розбалансованість між виконавчою і законодавчою владою, на роль і місце президента у нашій політичній системі. У світі існує чимало прикладів, які дають відповіді на ці питання. Якщо ми живемо у парламентській республіці, то в Україні варто запровадити двопалатний парламент, у якому будуть гідно представлені території плюс працюватимуть представники від політичних партій, що змагатимуться за визначення державного курсу. Саме так працює цей механізм в успішних країнах. Натомість однопалатний парламент не дає такої змоги, а постійна зміна виборчих округів не дозволяє влаштувати ефективне представництво регіонів держави.

Тож має існувати система, за якою закріплені територіальний розподіл держави, і кожна територія делегує свого кандидата. Верхня палата при цьому займається питаннями державотворення і відповідає переважно за економіку.

А це — Конституція має бути простою, доступною, в тому числі за обсягом. А не так, як зараз, коли Основний закон мало хто спроможний перечитати.

Вся влада — Законодавчим зборам

■ **У чому ж головний сенс перезавантаження в управлінні державою?**

— Насамперед має з'явитися консенсус проукраїнських сил, які ухвалюють рішення, — саме вони створюють Конституційні,



Євген Сур: «Молодим людям я би не довірив роботу над Конституцією, хоча вони розумні і фахові».

або Законодавчі збори. Їм треба дати час на ухвалення нової Конституції. Коли є згода більшості парламенту, він саморозпускається, — і замість Верховної Ради починають працювати ці збори. Але перед цим вони створюють кодекс законів і правил, за якими держава живе рік-два.

Члени Законодавчих зборів — це юристи з абсолютно чистою біографією, фахові, україноцентричні, без проросійських симпатій і проімперських настроїв. І вони не мають жодних амбіцій бути обраними у наступний парламент, а тому не писатимуть цю нову Конституцію під себе.

Має бути віковий ценз. Молодим людям я би не довірив таку роботу, хоча вони розумні і фахові, але вони мають свої амбіції і кар'єрні перспективи, а отже, їм доцільніше обиратися у наступну Верховну Раду. А Конституцію повинні писати мужі, які вже не мають бажання стати народними депутатами, але мають історичний і управлінський досвід, розуміння розвитку держави. Їх завдання — ухвалити Конституцію, Кримінальний кодекс, інші закони.

Важливий момент, яка концепція переможе у конституційних зборах: чи президент формуватиме уряд, чи у нас буде парламентська республіка. Але ефективно вона може існувати при обмеженій кількості політичних сил. Треба давати права Мін'юсту на реєстрацію тих чи інших сил, при цьому має існувати своєрідний «фільтр» і захист від популізму.

«Відповідають не лише політики, а й виборці»

■ **Яка роль вітчизняного парламентаризму у цьому процесі? В одному з інтерв'ю ви зазначили, що можливість використувати універсальні гасла — «Працювати не потрібно, їжемо і всім необхідним будемо забезпечені, а бандити будуть в тюрмах» — має бути обмежена. Але ж як це зробити, якщо саме такі за змістом гасла сьогодні феєрично перемагають на всіх виборах: від президентських до місцевих?**

— У розвинених країнах існує чіткий поділ: є соціально орієнтовані сили, є їхні опоненти — партії, які спрямовані на розвиток держави, створення конкурентної економіки, робочих місць. Але при цьому вони декларують зменшення податків на бізнес і скорочення соціальних програм. Є протилежні сили, спрямовані на збільшення соціальних програм і податків, і вони також мають існувати.

Якщо подібний поділ існуватиме у нас, тоді величезна кількість партій, яка є в державі, не зможе відігравати такої негативної ролі, як ми бачимо зараз. Скільки в Україні партій? Безумовно, значно більше, ніж це необхідно для ефективної роботи парламенту. При цьому їх кількість зростає і у найближчому майбутньому може сягнути кількох сотень... Це ж абсурд.

Якщо у вітчизняному політикумі з'являється нова політична сила, вона має довести, звідки у неї фінансування, а всі

джерела надходження коштів мають бути відкритими. Адже сьогодні це питання до всіх політичних партій.

Також очільники нової партії мусять довести, чим їх програма відрізняється від інших програм, тих політсил, що вже існують. І ще дуже важливий момент — якщо якась політична сила себе дискредитує, то має існувати механізм виведення її з політичного поля та «заміни» на іншу.

Виборці і «фактор краватки»

■ **Порівняно недавно українці почали цікавитися питанням про фінансування партій. Це може стати запобіжником від популізму? І взагалі, якими мають бути критерії оцінки їх роботи?**

— Увага до цих питань — фінансів і критеріїв — має бути ще гострішою! І не лише з боку виборців, а й держави. Тим паче що й до самих виборців можна поставити чимало питань.

Чи не найменше питань у мене до виборців «Європейської Солідарності»: це національно і прозахідно орієнтоване населення нашої країни, яке бачить перспективи нашої держави у долученні до Заходу. Але є питання до шанувальників «Сили і честі». Її очільник — у минулому співробітник КДБ, який нічого нікому не обіцяв, але при цьому його рейтинги зростали. Втім, нинішній очільник держави Володимир Зеленський і його політсила «Слуга народу» також особливо нічого не обіцяли людям: його прихильники більше наміряли собі, ніж

ДІЙОВІ ОСОБИ

має допомогти
Україні

почули. Окрім хіба що обіцянок про 4 тис. євро зарплати педагогам, хоча вже тоді було зрозуміло, що це несерйозно. Та люди щось мріяли і зараз продовжують це робити.

Або «БЮТ» із газовими угодами, насміханням над тодішнім президентом України Віктором Ющенком і його грузинським колегою Міхеїлом Саакашвілі, коли його країна зазнала агресії з боку Російської Федерації. Я пам'ятаю 2009 рік, коли Юлія Тимошенко казала: «Я не ношу краватку»... (Мається на увазі епізод, коли президент РФ Володимир Путін на спільній пресконференції з Ю.Тимошенко жартував над епізодом із жування краватки Саакашвілі у прямому телефірі через зхвилювання, спричинене нападом російських військ. — Авт.). Але найдорожчий у світі контракт про природний газ ініціювала саме вона, Юлія Володимирівна. Потім — розвал коаліції. При цьому суспільство в усьому звинуватило тодішнього президента держави Віктора Ющенка, а їй пробачили все. Але ж це неправильно і нелогічно.

Але йдемо далі. Партія «Голос» — чудові хлопці й дівчата, активні, цілеспрямовані, та прошу пояснити, звідки у них гроші й хто за ними стоїть? Питання до «Свободи»: у нас війна з Росією, ворог стоїть на кордоні, а їх цікавить ЛГБТ-спільнота, та вся партія активно намагається заборонити паради. Це ознака патріотизму?

Зауважте, я розглядаю тільки проукраїнський електорат, до якого є стільки питань. У мене немає жодних зауважень, скажімо, до виборців ОПЗЖ. Які тут можуть бути питання?! Це люди, які мріють знищити Україну і повернути нас у стан колонії. І хоча ми і так залежні від країни-агресора, можна сказати, маємо напівколоніальний статус, ОПЗЖ працює, щоб ми стали повною колонією.

Чому експрезиденти не пишуть мемуари

■ При цьому пересічний український виборець аж ніяк не готовий пов'язати свій добробут і своє голосування на виборах.

— Так! І я би почав із відповідальності виборців за обрання Леоніда Кравчука. Ми ж не забудемо той дивний випадок, коли понад 90% українців голосують за незалежність, а потім головного партійного функціонера обирають президентом — 65% виборців. Майже 73%, але трохи менше (*посміхається*).

■ Наскільки, на вашу думку, могло би змінитися наше життя, якби очільником держави тоді обрали В'ячеслава Чорновола?

— Назагал важко прогнозувати такий перебіг подій. Але я прихильник оптимістичного сценарію. Очевидно, що Росія тоді зав'язла у внутрішніх конфліктах і не була фінансово спроможною утримувати бое-

здатну армію. І головний чинник — ментально російський народ ще не був готовий до війни з Україною. Плюс наявність у нас ядерної зброї. Тому вважаю, що в нас був шанс відірватися від Росії. А Кравчук, на мій погляд, просто купив лояльність комуністів, «червоних директорів» тим, що віддав їм на поталу державну власність.

■ Але де-факто він законсервував Радянський Союз: в управлінні державою, у системі цінностей.

— Кожному з президентів України я би поставив своєрідні оцінки, виділив плюси і мінуси. Плюс у роботі Леоніда Кравчука полягав у тому, що він скористався ситуацією, налякав комуністів подіями в Росії, і вони виявилися готовими проголосити Незалежність України.

Другий, не менш значущий успіх — це приведення армії до української присяги. Це одна значна заслуга Леоніда Макаровича. Більше особливих заслуг я не бачу. Навіть не ставлю йому в плюс недоплату українізації за пів року до виборів. Але далі, як ми пам'ятаємо, російське телебачення зіграло з ним злий жарт. Коли Леонід Кравчук виграв перший тур із великим відривом, але потім програв у другому своєму наступнику Леоніду Кучмі.

Тож свої плюси були і в роботі Леоніда Кучми. Перший — це той, що він стабілізував економіку, спробував реформувати її. Втім другий президент спричинив також несправедливий передел власності, яку «розписали» між собою «червоні директори», кримінал та російські агенти. До того ж пізніше

на, і наслідки. Хто може повірити, що майор Мельниченко ховав під диваном диктофон? Але ж є головний свідок тих подій, і це — Леонід Кучма.

Тоді, як ми пам'ятаємо, настало розуміння, що з Росією ніколи не буде миру. І тому за ініціативи керівництва держави було здійснено певний рух у бік НАТО. Але як тільки Москва відчула той рух, одразу ввімкнула дискредитацію, шалений тиск на нашу владу. Ну чому б це не описати?

Наприклад, як часто президент Кучма переглядав «Українську правду» в інтернеті? І якщо виявиться, що він у той час узагалі не користувався інтернетом, то значить хтось із його оточення здійснював щоденний тиск і провокації.

І Віктор Ющенко міг би написати, як воно було. Які обставини змусили його призначити Юлію Тимошенко на посаду прем'єр-міністра. І цю її фразу, яку ми досі пам'ятаємо: «Я і спатиму на роботі заради Віктора Андрійовича!». Цікаво, хто і як провокував розрив між ними.

Американські президенти, відійшовши від справ і державних посад, їздять і читають лекції, пишуть книги, у тому числі спогади і мемуари. Книгу «Україна — не Росія» чинний тоді президент Леонід Кучма написав з певних політичних мотивів. А зараз це можна зробити щиро, тим паче, що майже всі наші «екси» у віці і їм уже не треба піаритися.

Сказане, звісно, не стосується чинного президента Володимира Зеленського, адже у нього така необхідність є.

Коли читаєш ці прізвища — список Конотопської сотні — сотники, курінні отамани, я зустрічаю ці прізвища в сьогоднішньому Конотопі. То чому б не розповісти про це нащадкам цих людей, розбудити їхню свідомість? Адже після того, як вони знатимуть про свій рід, то, маю надію, з'явиться і гідність. Адже без власної гідності ми далеко не зайдемо.

кримінал також став частиною російської агентури.

Сьогодні я вважаю, що ми дуже багато не знаємо, існує чимало білих плям в історії України. І якби сьогодні всі ексклюзивники нашої держави написали правдиві мемуари, це пішло б на користь державі. І щоб, зокрема, Леонід Кравчук розповів про своє бачення тих подій. А чом би й ні? Ну чого людині боїтися?!

А Кучма написав би, що його змусило призначити керівником свого апарату Віктора Медведчука. Адже версій на цю тему є багато, але було б цікаво почути першоджерело. Хто провокував його конкретно на негативні висловлювання на адресу Георгія Гонгадзе? Ми ж заднім числом сьогодні всі розумні — минуло двадцять років, і тепер очевидно, що це було, і причи-

мацією контррозвідки, і приховану агентуру важко вирахувати, але відкритих агентів треба виявляти. Адже вони створюють негативний фон, який заважає подальшому розвитку держави.

Хтось із цих агентів скаже, що нам потрібен крейсер, хтось — що авіаносець, і перетягуватиме патріотів на свій бік. А тоді вийде так, що весь український оборонний бюджет буде витрачено на цей крейсер. А якщо його ще довірити будувати Вадиму Новинському, то крейсер через двадцять років вийде в море і потоне (*посміхається*).

Або ці безкінечні розмови про продовження ресурсів радянських літаків сорокалітньої давності, які ми чуємо досі, — це ж не така вже й державна таємниця, скільки коштує технічне переозброєння. Неухвалення рішень про закупівлю нового озброєння для армії має свою ціну.

І в цьому контексті ми дуже програємо, наприклад, Польщі, яка має довготермінову стратегію із переозброєння, короткотермінову, середньотермінову, є програми на 5-10 років, країна їх виконує, існують програми фінансування щодо переозброєння.

А ми попервах маємо інформацію, що Великобританія дає нам військові катери, вони спершу будують їх у себе, потім розміщують замовлення на території України, для цього обрано завод «Нібулон», для спільної діяльності... Згодом говорять про турецькі корвети. Минуло кілька місяців, і йдеться вже про інші корвети.

Це ж те саме, що ми раніше говорили про крейсери. Це морквина на великому дрючку перед ослом. Я маю на увазі таких, як я, патріотичних людей, — мені приємно читати, які наміри на переозброєння. Але зараз я розумію: такі плани — це ніщо. Адже план не ухвалено насправді, і кожен наступний президент буде приходити і скасовувати всі плани свого попередника.

Коли країну очолював Петро Порошенко, завод «Кузня на Рибальському» робив катери. Я не здатен оцінювати їх боездатність, але це була програма, яку просто зламали, не створивши навізамін нічого.

Наш партнер — США

■ Можливо, нам варто більше дослухатися до міжнародного досвіду? Відтак лунає про тіснішу, ніж ми нині маємо, міжнародну співпрацю, яку проросійські сили вже назвали «зовнішнім управлінням». Втім неочінованим є післявоєнний досвід певних країн, зокрема Японії, яку допомогли реформувати США, фактично «втягнувши» з кризи. То де ж межа між суверенним правом і запозиченням передового міжнародного досвіду?

— Зовнішнє управління в Україні було завжди. Але це було управління з північно-східним вектором, не західним. Його представники — не хочу їх перераховувати, щоб не піарити — всі вони тут, в Україні, і всі чудово почуваються. Навіть попри санкції. І всі, хто кричить про зовнішнє управління, і є елементами цього зовнішнього управління.

Свого часу українські президенти всі свої рішення мали узгоджувати з послом РФ або представником російського посольства у Києві. Той приїжджав, давав перелік призна-

чень: таким чином якісь сумнівні люди з'являлися в державних адміністраціях, інших вагомих структурах. А тому, що їхнє призначення лобювали з Москви.

Я бачу, наприклад, як відбувається цей процес у Сумській області, бачу, який вплив має один з відомих тінкових лідерів і чому він відверто фінансує московську церкву, яка ставить під сумнів існування нашої держави, дискредитує нашу армію, загиблих бійців. Вони мають свою охорону. Це питання до наших правоохоронців: чому вони не бачать цього пана і його діяльності?..

А досвід Японії, Південної Кореї і справді дуже цікавий. Так, нині це демократичні держави. Але хто створив їм цю демократію? Перша була переможена у війні, а друга — це осколок недолугої експансії з півночі, з боку Китаю. І все їм у сфері державного управління було «налаштовано» американцями. Повоєнна Японія та повоєнна Німеччина — це наслідки впливу США, підтримки демократичних інституцій, фінансова допомога за планом Маршалла, який діяв у Німеччині.

Це «неамбітні» країни, які після поразки розуміли, що треба працювати. Там була дешева робоча сила, і ті країни досягли перших успіхів за десять, а колосальних успіхів — за п'ятнадцять років. При цьому ми знаємо, скільки президентів Південної Кореї після втрати посади сідало до в'язниці. І зараз кожен з них вважає своїм обов'язком сісти (*посміхається*). Тож Україна тут має перевагу: у нас один експрезидент у бігах, а решта спокійно ходить по вулиці (*сміється*). Це є певна запорака стабільності.

■ Тож міжнародна підтримка із Заходу для нашої країни — це більше допомога, скажімо, інвестиціями, технологіями чи зазіканням на суверенітет?

— Я взагалі не вірю, що у нашому нинішньому стані ми як держава здатні консолідуватися і створити всі необхідні закони без допомоги Заходу, без надання стабілізаційних кредитів, — коли при цьому проросійські активісти верещать про зовнішнє управління, про «соросять».

Інвестор, хто б він не був, завжди залишається інвестором, і він має отримувати свій прибуток. Для держави це залучення капіталу, створення робочих місць і конкурентна здатність. Плюс податки з цих грошей і збільшення бюджету, а відтак розширення соціальних програм.

Я завжди намагаюся пояснити різницю між меценатом та інвестором. Перший може бути марнославним, може мати певні цілі, може мати у певний відрізок часу надлишок грошей, які він готовий вкласти у цю державу. Але меценат — сьогодні він є, завтра немає. А інвестор — це на роки, адже інвестиції йдуть туди, де є відповідний бізнес-клімат, надійність і політична ситуація. Відповідно має існувати лояльність населення до інвестора. Люди мають спокійно ставитися, що кожен інвестор заходить на територію країни з метою заробити. І зрозуміти, що якщо німець чи поляк має прибуток у себе на рівні 5-10 відсотків, то в Україні він має заробити щонайменше п'ятнадцять.

ДІЙОВІ ОСОБИ

Євген Сур: Конституція має допомогти реалізувати потенціал України

Закінчення.
Початок — стор. 4—5

■ Українці дещо розчарувалися у здатності західноєвропейців захищати наші інтереси, особливо після лобювання Німеччиною небезпечного для нас російського газогону «Північний потік-2», а експерти стверджують, що наш партнер — це тільки США. Втім останні кроки президента США Джо Байдена — похваллення стосунків з Росією, фактичний дозвіл на добудову «потоків» — також почали викликати скепсис.

— Я прожив у США понад десять років і, наскільки я розумію американців, наближених до політики, можу сказати: так, ми їм цікаві у геополітичному плані. Адже головним дестабілізатором європейського простору сьогодні виступає Росія, і для Заходу останнім часом це остаточно стало очевидним.

Україна ж є засобом обмеження впливу РФ. Якщо наша держава відбивається і стабілізує ситуацію, то це є обмеженням кремлівських планів і захистом Європи з одночасним зменшенням їхніх ризиків. Адже західні інвестиції тут стикаються з конкуренцією «східних інвестицій»: людей, які не платять податків.

Візьмемо такого бізнесмена, який платитиме податки зі свого прибутку й інвестуватиме в Україну, — а тут із мішком грошей ходить конкурент, який узагалі не платить податків і лише трохи роздає хабарів. То як чесний бізнесмен зможе вести тут бізнес? Адже несплата податків — це величезна конкурентна перевага, і як наслідок — цей західний бізнесмен неодмінно програє, питання тільки, коли саме. І поки не зламати цю систему, не буде тут глобальних, великих інвестицій.

Але сьогодні у нас найбільше бізнесу взагалі не платять податки, — у цьому є величезна проблема. Скажімо, 18 відсотків податку на прибуток, які є в Україні — це далеко не критично. Певні види бізнесу в Австрії обкладають податком у 55%. Я знаю цю країну, бо я там тимчасово проживаю. У Сполучених Штатах Америки, наприклад, значно комфортніші умови для бізнесу. Але суттєво менше соціального захисту, відносно менші пенсії. В Україні має бути свій шлях, але його варто напрацьовувати лише на основі світового досвіду.

Причини любові до «совка» і роль Російської церкви

■ Утім цей шлях має бути аж ніяк не в бік Москви. Проросійські політичні сили у нашій країні здобувають електоральну підтримку не на порожньому місці, при цьому тугу за СРСР ми бачимо навіть у молодих людей, які взагалі не мають жодного особистого досвіду про цей історичний період.

— Я чудово пам'ятаю наші шкільні програми, коли учням говорили, що є російська література — найвеличніша у світі. І при цьому давали нуль знань про світову літературу, про наш світовий контекст.



Євген Сур зі співачкою Руславою, яка неодноразово виступала в Батурині з патріотичними концертами, та директоркою Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» Наталею Ребровою.

Про українську висловлювалися у стилі, що це така маленька нікчемна літературка, яка пише про село, про Горпину та інші малоактуальні і зовсім нецікаві теми. І такий підхід активно культивувався!

При цьому вчителям російської мови в українських школах невідомо чому платили на 20% більше, ніж іншим. Ми це також пам'ятаємо. А звідси — синдром меншовартості. Минуло 30 років, і молоді хлопчики вже із захватом розповідають про Радянський Союз — як, мовляв, добре і весело було там жити.

...Ми були торік з американцями на екскурсії у Чорнобилі. І добре, що там був дуже неякісний переклад на англійську, такий, що гості далеко не все розуміли. Коли, наприклад, молодий хлопець-гід багаторазів повторював російською, як добре було все організовано за СРСР, зокрема під час евакуації з Чорнобильської АЕС.

Я запитав: «А чому ви не розкажете про те, як у СРСР довели до вибуху цієї станції?! І скільки людей постраждало». І коли ви показуєте начищену до блиску їдальню, то це аж ніяк не Радянський Союз. Бо на столі немає сільнички, з якої нічого не сиплеться, а якщо висипається, то разом із кришкою. Не вистачає і липкої стрічки від мух, просто на вході.

А всі ці дивні симпатії до неіснуючої держави — це питання до шкільної програми, до діяльності церкви у тому числі. Адже як можуть належати культурні споруди, які є національним надбанням, одній конфесії? Це питання до законодавчої влади.

Хто обізнаний в історії, той знає рішення Халкедонського собору, скликаного ще 451 року, параграф 17: «Одна держава, одна церква з ім'ям «православна». Тобто, всі православні, якщо вони себе такими вважають, мають вступити до церкви, яка існує на території їхньої держави, — і не сіяти розкол. В Україні це українська православна церква, — якщо наші православні живуть в іншій країні, скажімо, в Греції, то вони йдуть у грецьку православну церкву.

У самій же Росії церкви не існує, церква у них — це продовження держави. Та ситуація була запроваджена ще Петром I, коли він створив відповідний

департамент і сам його очолив.

Російська православна церква — одна з головних загроз існування нашої держави. Кажуть, що російський патріархат несе більшу загрозу, ніж заблоковані проросійські канали.

Сьогодні я маю позицію: досить будувати нові культурні споруди. У мене питання до всіх єпископів Православної церкви України: «Де ваші позови на те, що права прихожан української церкви порушують?». Адже кому належить наше культурне надбання?.. Скажімо, у Кнотопі залишилися тільки дві історичні церкви, причому обидві вони належать російському патріархату...

Історія-гідність-зміни

■ Українцям потрібні внутрішні стимули для того, щоб ми були готові до кардинальних змін.

— Без власної гідності неможливо знайти такі стимули. Якщо переважна більшість почне хоч трохи пишатися державою, хвилюватися за неї, бажати їй добробуту й успіху, тоді це стимулює людей.

Адже сподіватися на закордон, коли самі люди звідси втікають, — це наївно. Чому росіяни постійно провокують в Україні свої ворожі заяви? Невже нам, усім людям, не набридли розмови про українську мову перед кожними виборами? Мені набридли. Адже це питання, на мою думку, мало бути вирішено раз і назавжди вже років тридцять тому. Існують законодавчо визначені сфери застосування української мови. Якщо ти їх не виконуєш, покинь, будь ласка, систему влади.

Мені приємно, що зараз українською мовою розмовляють у ресторанах, — адже раніше мене тут ігнорували. Але ж мене більше бентежить, чому наші повітряні диспетчери не послуговуються українською мовою? Вони всі говорять російською, навіть у Львові.

Чому частина наших офіцерів, які дають інтерв'ю українським ЗМІ або говорять російською, або у них така українська, що відпочиває пан Азіров (*посміхається*)? Це ж офіцер, який на зв'язку. У мене немає питань до людей, які воюють, — зрештою, Іноземний легіон у Франції теж не знає французької мови, але вони роблять добро для держави. А тому во-

лонтерські організації, загони добровольців — ми не можемо регламентувати їх, але ж є армія — атрибут держави.

Те саме стосується українських спортсменів: коли до нього підходить представник українського ЗМІ, ми чуємо російську мову. Це ж питання виховання, якщо навіть ти двомовний, — то ж маємо свідоме, навмисне ігнорування українського, ставлення до нього з презирством. Тому для мене, якщо програє боксер Усик, — то немає більшої радості. Хіба це нормально?

■ Ненормально. Мені так хочеться пишатися нашими спортсменами, співаками, а не робити вигляд, що я їх не знаю.

— Для цього нам треба домогтися пробудження нації, а це — багатовекторний вплив. Зараз ми — кілька ентузіастів — вивчаємо архіви, які перебувають у Чернігові, документи Чернігівського полку. До речі, вони в дуже добром стані, чудово збереглися за 300 років, — і ніхто ними не цікавився за той час. Ми, зокрема, вивчаємо архіви Кнотопської сотні, Рум'янівський опис Кнотопської сотні. Це 1767 рік, після ліквідації посади гетьмана Гетьманщина ще трохи існувала, полковий устрій було збережено, а вже остаточно його ліквідували в 80-х роках XVIII століття.

І коли читаєш ці прізвища — список Кнотопської сотні — сотники, курінні отамани, я зустрічаю ці прізвища в сьогоднішньому Кнотопі. То чому б не розповісти про це нащадкам цих людей, розбудити їхню свідомість? Адже після того, як вони знатимуть про свій рід, то, маю надію, з'явиться і гідність. Адже без власної гідності ми далеко не зайдемо.

Маю доволі сумний досвід, ще коли я був у 90-х роках бізнесменом у Москві, — тоді там було багато людей з України, інших країн, зокрема тих, де рівень життя був значно гіршим, ніж у нас. Але жодних нарікань на свою країну від них я не чув, люди вважали це приниженням їхньої гідності. А от наші люди собі дозволяли приїхати до Москви і згадувати свою батьківщину останніми словами.

Єдина нація є монолітною. Ось ми часто порівнюємо себе з Польщею. Але ж Україна втратила державність ще у XIV столітті, а їхня державність була порушена після 1795 року — третій розділ Польщі, тож незалежної Польщі не існувало лише 123 роки. З нами злий жарт зіграло рішення Варшави перепорядкувати українські землі напрямом Варшави. І коли це було зроблено після 1569 року, в нас почали виникати певні конфлікти на релігійному ґрунті.

Варшава, з одного боку, має певний імперський погляд, але з іншого — Річ Посполита — це була найдемократичніша держава Середньовіччя, де королів обирали, де існував Сейм. Це як принципат Древнього Риму, який настав після республіки, коли імператори не мали абсолютної влади. Якої не мали і королі.

Існує версія, що і війна Богдана Хмельницького виникла через те, що був таємний союз між Хмельницьким і королем Владиславом. У той час, коли Україна після Івана Мазепи вже була «забита-прибита», існували тільки певні державні атрибути... Можна проводити різні дискусії про період Розумовського, період колегії. Наприклад, що канцлер Російської імперії був Олександр Безбородько, українець за походженням, і нібито він намовляв царя Павла відновити наші вольності. Але це ж було з позиції «на колінах»: «Покажіть нам грамоту, а ми вам за це...». Таку ситуацію аж ніяк не можна порівняти з Польщею, яку підтримав Наполеон.

Безумовно, фактор наявності державності для єдності нації дуже важливий. Я прочитав трохи матеріалів про історію Чернігова і бачу: проходить 200 років, і те вільне козацтво, яке мало привілеї, було доведено до жалюгідного стану. У них забирають доходи, «прихоплюють» бізнес, вони начебто живуть на цій землі, але все життя проходить повз них: якісь царські чиновники призначають начальників, відбирають землі, роблять мануфактури — попри волю мешканців цих земель.

Як освічені стали неписьменними

Я знайшов судову справу за 1902 рік, козак судилися за болото, за вигони і виграли в Чернігівському суді. Знайшов там згадку про те, що мій прадід, Сур Яким Платонович, підписувався за 17 неписьменних козаків. Але яким чином за двісті років ці люди стали неписьменною нацією? Раніше ж Україна була високоосвіченою нацією, але з втратою незалежності почався процес занепаду. Як наслідок — в Україні перед першою світовою війною письменних було 11% від всього населення!

Коли дехто з росіян пишається своєю історією, читаючи Карамзіна чи ще гірше — Пікуля, який понаписував чудернацьких історій, то нам, звісно, не вистачає своїх. Щоб писати у тій же зневазі про інших (*сміється*). Це звичайно ж, жарт. Але факт полягає у тому, що де гроші, туди йдуть «вершки» суспільства, а еліта може з'явитися лише у третьому-четвертому поколінні неперервної державності. Спершу йде накопичення, — хіба можна наших батьків назвати українською елітою? Але коли онуки починають розуміти, що їхня країна, їхня історія — це предмет власної гідності, приналежності до держави, яка успішно існує, тоді ми можемо зробити великий крок уперед.

Наразі ж ми маємо найбіднішу державу, яка дозволяє певним особам купувати дороги яхти, колоти око європейцям, ставати власниками замків у Європі. Я казав уже не раз: купуйте біля Одеси, якщо ви втрамили Крим, — ось вам Рів'єра. Ментальність, несмак, недалекоглядність і небажання змінюватися на краще — так буває завжди, коли немає ні кореня, ні відчуття національного.

Я переконаний: Україна зуміє вийти з цього зачарованого кола. Ми маємо не лінуватися, мусимо зробити певні кроки, — і тоді досягнемо успіху. Звісно, не сьогодні, але такими своїми діями ми закладемо фундамент для наших нащадків. ■

Ігор ВІТОВИЧ

Рада Євросоюзу у понеділок, 21 червня, на засіданні в Люксембурзі затвердила четвертий пакет санкцій проти режиму Олександра Лукашенка в Білорусі. Обмежувальні заходи опублікували в Офіційному журналі ЄС того ж дня, після чого вони одразу ж набули чинності.

До списку потрапили 78 фізичних осіб та 8 держпідприємств і компаній. «Це рішення ухвалено через ескалацію серйозних порушень прав людини в Білорусі та насильницьких репресій проти громадянського суспільства, демократичної опозиції та журналістів», — пояснили у пресрелізі Ради ЄС, щоб «вплинути на джерела доходів режиму Олександра Лукашенка».

«У нас уже є санкції, спрямовані проти фізичних осіб. І тепер у нас є санкції, що стосуються семи секторів економіки, від озброєнь до тютюнових виробів і добрив, тобто калію», — прокоментував нові санкції глава дипломатії Люксембургу Жан Ассельборн. «Це заходи, які сильно вплинуть на Білорусь і державні доходи, а отже — і на фонди, від яких залежать Лукашенко і його режим», — підкреслив міністр закордонних справ Німеччини Хайко Маас.

Частина санкцій запровадили за примусову посадку літака Ryanair у Мінську 23 травня. Вони стосуються державного підприємства «Белаеронавігація», яке управляє повітряним рухом у Білорусі, а також сімох фізичних осіб, включено з міністром транспорту країни Олексієм Авраменком та гендиректором «Белаеронавігації» Леонідом Чуро.

Але більшість санкцій — це відповідь на продовження репресій режимом Лукашенка. Серед осіб, які потрапили під обмеження: син «самопроголошеного» Дмитро Лукашенко, міністр оборони Віктор Хренін, заступники генпрокурора Білорусі Олексій Стук і Геннадій Діско, кілька депутатів, включено із заступником голови комісії палати представників Білорусі з міжнародних справ Олегом Гайдукевичем, а також судді, прокурори, співробітники слідчого комітету Білорусі і його голова Дмитро Гора.

У список потрапила й низка бізнесменів, а також такі найбільші автобудівельні підприємства країни: «Мінський автотранспортний завод» (МАЗ) і «Білоруський автомобільний завод» (БелАЗ), логістичний оператор «Бреміно груп» та нафтотрейдер «Нова нафтова компанія». Також це компанії «Глобалкаст-менеджмент» і «Логекс», які надають послуги з митного декларування та логістики, та компанія «Сохра», котра займається просуванням білоруської продукції на зовнішніх ринках.

Відтепер фізичним особам, які опи-

■ ПОКАРАННЯ

Побачимо «Луку» на колінах?

ЄС запровадив четвертий пакет санкцій проти режиму Лукашенка. США, Канада і Велика Британія пішли за прикладом Євросоюзу



Санкції вдарять по найбільших автозаводах країни.

нилися у списку, заборонено в'їжджати на територію ЄС, а їхні активи, якщо такі є у Євросоюзі, заморожені. У компаній також заморожені активи, а громадянам і фірмам з ЄС заборонено надавати їм будь-які кошти. Як коментує агенція «Франс Пресс», Євросоюз після введення секторальних санкцій припинить імпортувати з Білорусі деяких видів калію і нафтопродуктів, вироблених у Білорусі або які реекспортуються з Білорусі (дизельне паливо). Експорт продукції для тютюнових фабрик також буде заборонений. Крім цього, санкції також заборонять будь-яке нове банківське кредитування білоруської держави, центрального банку і більшості державних банків і організацій. Також буде заборонено продавати певні фінансові продукти, включено з цінними паперами, інвестиційними послугами і страховими продуктами. ЄС також посилило своє ембарго на поставки зброї, включивши в нього зброю для полювання та спорту, і заборонить продаж товарів подвійного призначення та обладнання для спостереження

Зазначається, що родичі президен-

та — син Дмитро Лукашенко та невістка Лілія Сімашко — були присутні на його таємній інавгурації і, отже, «отримують вигоду від існуючого режиму і підтримують його». Санкції для них передбачають заборону на в'їзд до ЄС.

Міністр закордонних справ Люксембургу Жан Ассельборн розраховує на притягнення президента Білорусі Олександра Лукашенка до відповідальності у міжнародному суді. «Європейський Союз показав, що він може, коли хоче. Інше було б катастрофічним, звичайно, ми чітко показуємо, що сталінізму і державному тероризму немає місця в XXI столітті», — заявив Ассельборн. За його словами, нові санкції Євросоюзу проти Білорусі стануть «настільки болючими, що поставлять режим Лукашенка на коліна».

Глава європейської дипломатії Жозеп Боррель допустив підготовку п'ятого пакета санкцій щодо Білорусі, але «все залежатиме від ситуації в країні». Боррель висловив упевненість в тому, що нові санкції матимуть серйозний вплив на ситуацію в Білорусі, враховуючи, що удар буде завдано економіці всієї країни. ■

■ ЇХНІЙ ВИБІР

Двічі в одну річку

Нікол Пашинян повертається у прем'єрське крісло

Олег БОРОВСЬКИЙ

Партія «Громадянська угода» тимчасово виконуючого обов'язки прем'єр-міністра Вірменії Нікола Пашиняна перемогла на парламентських виборах у неділю, 20 червня. Про це повідомляється на сайті ЦВК країни. Згідно з наведеними ЦВК підсумками підрахунку голосів з усіх 2008 дільниць, партія Пашиняна підтримали 53,92% виборців, блок експрезидента Вірменії Роберта Кочаряна «Вірменія» — 21,04%. При цьому блок «Честь маю» колишнього вірменського президента Сержа Саргсяна набрав 5,23%, однак цього недостатньо для проходження в парламент.

Голосування проводилося тільки на території Вірменії. Порогу явки встановлено не було. Прохідний бар'єр для партійних блоків становив 7%, а для партій 5%. Утім, за законодавством, у парламенті повинні бути представлені як мінімум три політичні сили, але виборчі бар'єри подолали лише дві. Тож партія або блок з третьої позиції автоматично проходить у парламент, навіть якщо не набирає необхідної кількості голосів. Таким чином, «Честь маю» буде в парламенті «третім».

Передвиборча кампанія мобілізувала електорат і спричинила несподівано високу явку всупереч очікуванням експертів, які говорили про апатію і байдужість населення. Явка на виборах становила 49,4%.

Це несподівана перемога Пашиняна. Його партія набирає майже 54% голосів і отримує більшість у парламенті, яка дозволить їй сформувати уряд. Експерти не очікували такого результату — рейтинг Пашиняна впав після поразки у війні з Азербайджаном минулого року, і содопитування пророкували його партії набагато скромніший результат. Але багато хто тут каже, що голос за Пашиняна для них був протестом проти опозиції на чолі з двома колишніми президентами, які правили Вірменією 20 років. Після цих виборів стало остаточно зрозуміло, що люди не хочуть повернення колишнього режиму.

Однак у Єревані, вірменській столиці, партія Пашиняна набрала менше 50% голосів — ознака розчарування еліт у владі, зазначає Бі-Бі-Сі. Дипломати, держслужбовці, військові і силовики критикують зовнішньополітичні провали прем'єра, а інтелігенція драгує його популістський стиль політики з використанням гучних гасел і вуличних акцій.

У понеділок увечері Нікол Пашинян організував у Єревані, на площі Перемоги, «мітинг переможців», тобто зібрав своїх прихильників. Політична криза в Вірменії, яка розпочалася 9 листопада 2020 року, завершена, із завтрашнього дня можна приступити до нормальної роботи, заявив підбадьорений перемогою Нікол Пашинян. І додав: «Треба розуміти, що умови і клімат в країні серйозно змінилися, тому що народ дав нам мандат на установах в країні диктатури закону».

Щоправда, блок «Вірменія» оприлюднив заяву, в якій наголошує, що не визнає попередні підсумки позачергових парламентських виборів у республіці. Можна очікувати спроби оскаржити результати виборів у Конституційному суді. Однак це буде складним завданням, враховуючи той факт, що міжнародні спостерігачі заявили про відсутність серйозних порушень і дали високу оцінку недільному голосуванню. ■

■ ОБМЕЖЕННЯ

Поки «Крим ваш»...

Країни ЄС схвалили продовження санкцій проти анексованого півострова

Олег БОРОВСЬКИЙ

Країни ЄС 21 червня остаточно затвердили продовження на рік санкцій проти незаконно анексованого Росією Криму. Затвердження санкцій було лише формальністю, бо раніше послы ЄС одностайно дали зелене світло обмеженням. Діятимуть вони до 23 червня наступного року і поширюються лише на територію Криму та Севастополя. Вони охоплюють заборону імпорту з півострова до ЄС і заборону інвестицій на його територію, наприклад, в енергетичному секторі та в межах

інфраструктурних і телекомунікаційних проєктів. Компанії та громадяни Євросоюзу не можуть надавати в Криму жодних послуг і купувати там нерухомість.

Санкції включають також заборону продажу технологій для видобутку нафти і газу. Обмеження б'ють у тому числі й по туристичній галузі, кораблям заборонений вхід до кримських портів, за винятком надзвичайних ситуацій. Рішення про продовження економічних обмежень проти Росії за її агресію щодо України — це попереду. Країни ЄС ма-

■ А ТИМ ЧАСОМ...

Білий дім також готує подальші санкції проти Росії у зв'язку зі спробою отруїти опозиціонера Олексія Навального. Про це в інтерв'ю Сі-Ен-Ен повідомив радник президента Джо Байдена з питань національної безпеки Джейк Салліван. На запитання, коли будуть оголошені нові санкції, Салліван відповів: «Вони будуть запроваджені, коли у нас буде список відповідних суб'єктів».

Коли ж Саллівана запитали про призупинення санкцій проти «Північного потоку-2», радник президента Джо Байдена аргументував, що в цьому питанні виникло непорозуміння. За словами представника адміністрації президента США, Джо Байден увів санкції проти низки російських суб'єктів, але призупинив їх введення проти швейцарської компанії Nord Stream 2 AG та її керівника. Салліван додав, що президент США продовжить санкції проти російських суб'єктів, які беруть участь у будівництві «Північного потоку-2».

ють прийняти його вже цього місяця.

Віцепікер кримського парламенту Володимир Бобков заявив, що продовження санкцій Європейського Союзу щодо Республіки Крим очікуване, проте ніякої неправної шкоди півострову це не завдасть, повідомляє РІА «Новості». «Ми не тішили себе ілюзіями, що здоровий глузд повернеться в міжна-

родні відносини. Крим зник до санкційного тиску. Санкції, звичайно ж, відображаються на інфраструктурних проєктах, ускладнюють їх реалізацію, коли йдеться, наприклад, про постачання іноземного обладнання», — сказав він. Утім влада Криму намагається вдавати, що «політ нормальний» і півострову чудово живеться навіть під санкціями. ■

Вадим ПЕПА, письменник

Теперішню ідеологію в Україні віддано на відкуп позавчорашнім комуністам. Мастононти пропаганди з багаторічним компартійним стажем не вилазять із телеекранів. Гудять, очорнюють, дискредитують будь-що українське. Товчуть воду в ступі з не меншою озлобленістю, ніж глашатаї ненависті з кремлівських владних коридорів. Їхніх вождів спецслужби міжнародного капіталу таємно доправили в Петроград, колишній Санкт-Петербург — Петербург, а далі — Ленінград і насамкінець знову Санкт-Петербург. Запанувала чужа-чужаниця на одній шостій планети, забезпечуючи фінансами, здертими з численних приневолених народів, компартії в усьому світі.

Здавалося б, красна ціна — мідний п'ятак проголошеному з вуст Леніна: «Вчення Маркса-Енгельса — всесильне, тому що воно правильне». Гра слів, та й годі. А нав'язувалося «от Москви до самих до окраїн». Та й поза межами колишнього Радянського Союзу. Невже мільйонні маси настільки легковірні? Недарма звідколи вже відомо, що в кожному суспільному утворенні здатних глибше мислити — менше десяти відсотків. У півтора рази більше асоціального елемента — безпритульних, злодіїв, безпомічних, недієздатних. А що ж решта — десь 75 відсотків? Куди їх поведуть, туди й ідуть.

На те виходить, що переважна більшість легковірних. Направили знищувати церкви, храми, монастирі. Видираються на позолочені бані, аж очі вилазять. Ламають хрести. Скидають із дзвіниць дзвони, та ще й неодмінно так, щоб вилите умільцями розлетілося на друзки або хоча б лопалося з тріском.

Наскільки ленінське «всесильне й правильне», з'ясувалося наприкінці двадцятого століття. Перед загрозою втратити панівну владу ті ж самі правовірні комуністи не подумали ні до чого іншого, як вовками в овечих шкурах причащатися з рук священнослужителів. А вони ж — спадкоємці проповідей тих «попів корсунських», що були приведені з Криму кийвським князем Володимиром, названим згодом Рівноапостольним. На те виходить, що тисячолітній «царіці світу» Візантійській імперії майже після цілого століття офіційного безбожжя знову вда-

■ ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ

Жертви облудної ідеології

«Коли ж покаюся, втратить людство...»

лося запанувати вже не на одній шостій планети, а на зменшеному, як шагрена-ва шкіра, просторі. Ось у які катаклізми, не без того, що криваві, ввергає вічність мільйони й мільйони простолуду. З тією лише різницею, що перед ликами святих під час колишніх візантійських, а нині при католицьких відправах як не звучали ніколи, так і нині не чути співів ні про яких «рабів».

Це привілей православ'я: «Ісаїє, радій! Вінчаються раб Божий, раба Божа». Коли звертаємося до всевишнього: «Отче наш...», то в якого ж доброго вітця діти — «раби»? Недарма літописи, як змовилися, — часто нагадують: «Недовідомі путі Господні». На те виходить, що цю заповідь переймає «руський мір» чи то «славянське єдинство». Кому дано збагнути, з якого дива в Російській Федерації президент, міністр закордонних справ, міністр оборони й «патриарх Московский і всея Руси» — не слов'яни?

Багато в чому «недовідомі путі Господні». Не так давно уславленому поету Євгенію Євтушенку багато що дозволялося. Він наполегливо й доскіпливо доводив, що мати Гітлера — єврейка. З якого ж дива так сталося, що саме німецький фюрер — найбільший кат Голокосту? Не міг бути повноцінним мужчиною після поранення під час Першої світової війни якраз у місце чоловічої гідності. Довів молоду особу, своє перше кохання, до самогубства. Можна уявити, наскільки був йому світ не милий, як усе природне опротивилося. Через те й навіжений, біснуватий. Як терпіла скаліченого Єва Браун, уже ніхто ніколи не дізнається. Хіба що несподівано зрине якесь досі не відоме свідчення самої Єви.

«Марксистська критика» в Москві

у 1961 р. рознесла в пух і прах повість «Синяя тетрадь» «русского и еврейского писателя Эммануила Казакевича». Голобельний погром спричинило те, що неждано й негадано, немов грім з ясного неба, розвінчувався скроєний більшовиками протягом попередніх десятиліть міф про те, як «вождь великого Октября», усамітнівшись на болотах Розливу неподалік Петрограда, переховувався від арешту.

Насправді ж ніякої відлюдності не було. На скошеному чухонцем сні Ульянов спав — і водою не розлити — із Зінов'євим. «Он питал к Ленину любовь почти женскую, полную ревности, безответную и расчетливую в одно и то же время, — любовь, которую Ленин умел внушать, сам о том не подозревая, всегда относился привязанность к себе только за счет привязанности к своим партийным обязанностям». Хитро закручено. Але задовго до появи «Синього зошита» втікачі з «комуністичного раю» поширювали в «загниваючому капіталістичному світі» розгосло про те, що Ленін і Зінов'єв насолоджувалися в Розливі таким же «содомським гріхом», за який Л. Толстой назавжди припечатав царственного Петра I до ганебного стовпа — «мужеложствуєт». 2018 р. старшого призову український письменник, обізнаний із таїнами компартійних вождів, опублікував вірш «Тифліський недоуч» із викривальними рядками:

Аж глядь но, Джуга в Петербург утік
До Леніна. Не у куринь,
Де Зінов'єв в усі солодкі янь та інь
Ульянова ласкав.

У 30-х роках Сталін успішно «зачищав» соратників Леніна. Учинялося так, як передбачали давньогрецькі мудреці:

«Найстрашніший ворог людини — людина». Те саме латинська мова увічнила в афоризмі: homo homini lupus est — «людина людині — вовк». Однієї пекельної ночі «вірні ленінці» зізналися — всі, як один, — у намірі вбити «батька всіх народів». Сталіна. Зінов'єв валився в ногах чекістів, вимолоючи прощення. Обвинувачений разом із ним Каменев мусив сказати: «Перестаньте, Григорій, умрем достойно».

На судилищі інквізиції 1600 р. Джордано Бруно заявив: «Якщо не покаюся, втрачу життя. Коли ж покаюся, втратить людство». До місця аутодафе на площі Квітів у Римі не поступливого доправляли на убогому возі з кляпом у роті, щоб не звертався до натовпу на узбіччях, «не богохульствував».

У 1917 р. Зінов'єв закликав «розрешишь всем рабочим расправляться с интеллигенцией по-своему прямо на улице». Він — затятий прихильник «красного террора». Свідомо свого покликання історики звинувачують «революційно налаштованого» в розстрілах у Петрограді тисяч незгодних із «советской властью». Очоловав Комінтерн. А мужності «умереть достойно» забракло. На розстріл конвоїри несли замордованого на ношах. Кулі, які прошили Зінов'єва і Каменева, забрав на сувеніри очільник НКВД Г. Ягода. Після вбивства попередника «реліквії» присвоїв Єжов, на якого чигав такий же згубний кінець...

Дай Боже, аби ніщо з осоружного не приставало до нинішніх «молодих облич» в Україні, хоч за плечима багатьох із них і маячать наставники й вихователі з неабияким компартійним стажем. Нехай благословляє Господь новообраних на змагання в розбудові незалежної Української держави та всіляко стримує від нещадної боротьби за владу, де ні мораль, ні совість ніколи не ночували. Кому ж бути не пасинками скороминущого часу, як указує Григорій Сковорода, а «синами віку»? Є ж вірці подвижництва — Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка...

З якогось дива давньоєгипетські мислителі провіщали, що правда крутиться на рогах бика. Нам же зрозуміліше заповідане з давнього-давня українською народнопоетичною творчістю: «Все згине — тільки правда зостанеться». Будемо з нею! ■

■ ПОЛІТПАРНАС

До рідних чеснот

(Сьогоднішнім кочубеївцям на замітку)

Станіслав ОЛІЙНИК

с. Михнівці, Лубенський район, Полтавська область

Я — українець! Син древнього народу,
Нащадок аріїв і мудреців.

Козацькому роду нема переводу —
Поборникові волі праведних борців.

Мої пращури — творці цивілізації,
Матір наша — подвижниця свята.

Опісля промайнули Атла і Горацій.
Мир і єднання — ось наша мета.

Над нами шаленіли сіроко* і бореї**,
Земля стогнала від бусурманських копит.

Сьорбнувши лиха Чорнобиля-Помпеї,
Створили нездоланний «месіанству» гамбіт.

Схибули у приязні шляхти й народу
На милість єдиновірцям-кочівникам.

Проміж своїх посіяли незгоду —
Фортуна перестала слугувати нам.

До рідних чеснот повернутися в пору.
Браття-відступники, до спокути!

Блаженству Божому щоб знайти опору,
Епоху раболіпства воліємо перегорнути...

*сіроко — сильний теплий вітер із Сахари, що несе багато пилу
й може досягати ураганної сили.

**Бореї — бог північного вітру або ж сильний холодний північний вітер.



Попри спеку, яка прийшла на зміну прохолоді й дощам по всій Україні, сильні зливи продовжили робити лихо на Буковині. Понад 80 осель постраждали від підтоплення, повністю затоплено городи й поля, загинуло чимало домашньої худоби, повалено дерева, частково змито дорожнє покриття на багатьох ділянках доріг, пошкоджено покриття мостів. Негода продовжує випробовувати владу і людей на міцність.

Лариса НАЗАРЧУК

Київ

Шановна редакціє газети, яку я читаю постійно вже багато років. Прошу, допоможіть!

Я користуюсь холодною і гарячою водою, маю лічильники, тож щомісяця передаю показники використаної води у відповідні служби: холодної — у «Водоканал», гарячої — у «Київенерго».

З передачею показників холодної води проблем ніколи не виникає — туди легко додзвонитися і не потрібно витратити для цього багато часу. А ось до «Київенерго» є претензії. Показники споживання гарячої води потрібно передавати з 5 числа і до кінця поточного місяця. Але весь цей період телефон 247-40-40, за яким слід телефонувати, щоб передати показники, постійно зайнятий. Кожен день по кілька годин намагаюся додзвонитися туди, але все марно. Спочатку вам пів години «читають лекцію»: якщо хочете подзвонити «Петру» — натисніть 1, якщо «Івану» — тисніть 2, якщо «Степану» — 3, і скрізь зайнято. Невже там

■ ПРОБІ!

«Київенерго» змушує споживачів «водити козу»

Передача показників лічильника перетворюється для клієнтів на знуцання

не розуміють, що це знуцання над людьми?

Прошу вас, подзвоніть після 5 числа за цим телефоном. Може, ви додзвонитесь, хоча я сумніваюсь.

P.S. Редакція спробувала зателефонувати за вказаним номером, і це справді виявилось нереально. Для довідки: телефон 247-40-40 — це номер Центру комунального сервісу,

а не «Київенерго». Існують телефони «Київенерго», точніше ДТЕК «Київські електромережі», за якими ви можете передати показники: короткий номер для стаціонарних телефонів — 15-88; для дзвінків із мобільних і стаціонарних телефонів — (044) 202-15-88.

■ ЯК ЦЕ БУЛО

Книга життя й людського горя

Письменниця Людмила Житня пропонує поглянути на Чорнобильську трагедію очима жінок

Назар ЗДОРОВИЛО

Чорнобиль не має минулого часу. Хоча від дня найбільшої техногенної катастрофи в історії людства — аварії на Чорнобильській атомній електростанції — й минуло 35 років. Ця екологічна катастрофа планетарного масштабу змінила життя десятків тисяч людей в Україні та в сусідніх країнах. Хіба таке можна забути?

Книга «Чорнобиль — очима жінок» Людмили Житньої, яка цього року була номінована на Шевченківську премію, повертає нас до подій 35-річної давнини. У ній — сповіді жінок-ліквідаторів та евакуйованих, доля яких безпосередньо перетнулася із вселенською атомною катастрофою.

За фахом пані Людмила — медик. Працюючи лікарем-гінекологом в Київському міському центрі радіаційного захисту населення, вона спілкувалася з пацієнтками, їхні трагічні розповіді занотувувала та впорядковувала. Адже Бог наділив пані Людмилу не тільки лікарським талантом, а й письменницьким. Вона — член Національної спілки письменників України, лауреат літературно-мистецької премії ім. Олександра Білаша. Людмила Миколаївна — неймовірно щедрої душі людина, як лікар — великий фахівець своєї справи. Жінки, які приходили до неї зі своїми проблемами зі здоров'ям, часто виливали й душу. Їм і досі болить пережите, болить той вимушений виїзд із 30-кілометрової зони...

Під час нещодавньої презентації в приміщенні Спілки письменників відбулося обговорення книги письменниками Володимиром Петруком, Григорієм Кримчуком, Наталкою Дзюбенко-Мейс, Михайлом Сидоржевським, Валентиною Козак. Завітали героїні фоліанту — дружини учасників ліквідації катастрофи на ЧАЕС. Вони крізь сльози спогадів дякували письменниці за важку роботу над книгою і сказали, що в цьому великому документальному дослідженні зафіксована правда про Чорнобильську трагедію і тих, кого вже з нами немає...

Жінки — берегині

За три роки пані Людмила написала книгу життя, книгу людського горя. «Я почала працювати над своєю книгою ще в 2016 році, — розповідає пані Людмила. — Та за відсутності коштів вона побачила світ тільки в 2020 році.

Моя праця — інформаційне джерело про вселенську атомну катастрофу ХХ століття та попередження світу про небезпеку, що несе в собі атом, який вийшов із-під контролю не тільки для нинішнього покоління, а й для нащадків. Чорнобильська катастрофа фундаментально відрізняється від усіх інших катастроф, бо майбутню там стало неможливим на невизначений час.

У моїй книзі ексклюзивні інтерв'ю із перших вуст очевидців, жінок-берегинь, які вистояли разом із своїми чоловіками, і їм є про що розповісти! Підуть із життя люди, а їхні спогади залишаться для майбутніх поколінь, як попередження».

Крім свідчень та коментарів очевидців аварії, книга ґрунтується на документальних літературних джерелах, періодичній пресі, архівних матеріалах, які за Союзу були засекречені. «У представленій книзі не тільки спогади жінок, а й мої роздуми. Там і поезія відомих і невідомих авторів, яка кричить через сторінки адміністративних звернень, наказів, через сторінки роздумів моєї зболеної душі», — додає авторка.

«Я бачила, як плаче корова, й теж із нею плакала»

Пані Людмила згадує Олену Авраменко, якій у 1986 році було всього дев'ять років. «Переді мною сиділа молоденька жіночка, станом здоров'я якої я була занепокоєна. Детально вивчаючи її амбулаторну картку, я звернула увагу на відмітку «ЛІКВІДАТОР»... Здивовано і вражено, запитала: «Вибачте, це не помилка? Ви ж були зовсім маленька?!» «Так. Я маю посвідчення «Ліквідатор», — відказує», — пише авторка у своїй книзі.

Слово за слово — і жінка розговорила ся. «Ми корінні жителі села Розсохи, — почала розповідь Олена. — Там проживали наші діди-прадіди. До 1986 року із рідних залишилися тільки бабуся, мама і моя сестричка Наталочка, якій тоді було 12 років. Наше село таке гарне! То наш Всесвіт. Бабуня жила у приватному будиночку, а ми отримали хорошу 3-кімнатну квартиру в колгоспному будинку. Квартира була така світла, гарно обставлена. Наша мама багато працювала і дуже для нас старалася. Із татом вона була розлучена, тому ми з сестрою, хоч ще й маленькі, багато їй допомагали.

Мама була передовою дояркою у колгоспі. Я в свої дев'ять років уже вміла доїти корів.

Ту останню весну в рідному селі ніколи не забуду. Вона була ранньою зеленою і свіжистою. Майже повністю засаджені городи, і вже дещо походило. Пам'ятаю ранок 26 квітня 1986 року, коли з бабусяю вийшли на подвір'я і побачили, що молоденькі листочки на деревах скрутилися, почорніли. Бабуня була здивована, ніколи такого у природі не бачила, не пам'ятає за все своє життя! Що могло статися?

Це була субота, і ми пішли до школи. Діти зі школи-інтернату роз'їхалися на вихідні дні по домівках (вони вже ніколи в школу не повернулися). А нас, школярів, починаючи з третій класів, відправили вантажити пісок. Слухи до Розсохи вже дійшли про те, що на Чорнобильській атомній сталася аварія. У відділі зв'язку всі телефонні розмови присікалися. Але в селі жили люди, що працювали на атомній, тому «...земля слухами повнилася».

На завантаженні піску працювали і дорослі, і діти. Жінки працювали, а коли потрібно було доїти корів, бігли на ферму. А ми, діти, майже з ранку до вечора були на завантаженні, і так три дні (26, 27, 28 квітня). Старшокласники та дорослі наспали пісок в мішки, а ми, малі, мішки тримали.

Мішки вантажили у причепи та машини, потім везли до літаків, які скидали цей вантаж у палаючий реактор. Машини знову від забруднених літаків поверталися до нас. Це ми вже тепер розуміємо, що відбувалося, а тоді не тільки діти,

«Ми щороку їздимо туди на поминальні дні. Збираємося всім селом (хто ще залишився живим), там наплачуться люди та й повертаються назад»...

а й дорослі не відали про те, що творилося. Кого тепер можна звинувачувати в тому безглуздому дійстві? Я не буду називати ні прізвище директора школи, ні голови колгоспу. Вони, мабуть, і самі не розуміли, що роблять...

...Евакуація села розпочалася 7 травня. Сумно було дивитися, коли забирали у дворах худобу, корівку. Корівка — то в селі для людей «годувальниця», вона як член родини. Я бачила, як плаче корова, й теж із нею плакала, обнімаючи її!.. Здається, ці істоти відчували, що їх чекає! Вони плакали, як люди... А як плакала мама, коли з ферми забирали корів!...

Ми з сестричкою дуже плакали, коли нам довелося розлучитися з нашими песиками Босим та Байкалом. Босий у нас був собака-пастух. Великий, красивий, розумний. Коли нам доводилося пасти сільську череду (в селах це робили по черзі), ми завжди брали з собою Босого. З ним не страшно, з ним надійно.



Людмила Житня.

Собак у селі відстрілювали. Їх убивали вже тоді, коли ми виїхали. Ми своїх відпустили з прив'язі. (Але ж собаці властиво стерегти свій двір, чекаючи господаря.) Я й досі вірю в те, що їм вдалося втекти...

Переселили нас у село Колонщина, Макарівського району, що на лівому березі річки Бучанки. Там будівельники з Херсонщини для нас будували будиночки. Побудували там гарну двоповерхову школу. Все ніби добре, але не вписувалися ми, чужинці, в той край. Між евакуйованими і місцевими дітьми велася не на жарт війни.

Дорослим людям, особливо літнім, тяжко доводилося при звичаюватися у чужих краях. Якщо наші старі люди помирили, то заповідали, щоб поховали їх на кладовищі у Розсоці, там, де лежать їхні предки. Моя бабуня померла у 2013 році. Ми її похоронили там! Останні роки вона тільки і говорила про те, щоб її поховали на рідній землі. Здається, вона чекала того повернення в рідний край хоч таким чином. Ми щороку їздимо туди на поминальні дні. Збираємося всім селом (хто ще залишився живим), там наплачуться люди та й повертаються у Колонщину.

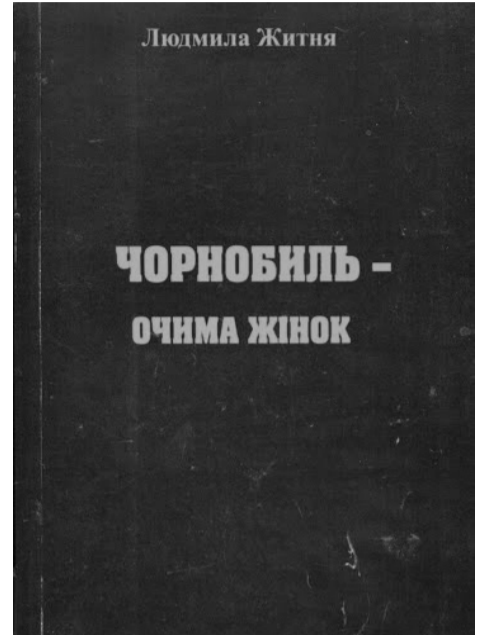
Розповідаючи вам цю історію, відчула себе беззахисною дев'ятирічною дівчинкою, яка з вузником своїх дорогих речей на колінах назавжди покидала рідний край, у якому закінчилося дитинство. Тоді воно і закінчилося, бо потім ми надто швидко стали дорослими»...

«У тих калюжах, у піні гралися діти»

Людмила Пономарьова та її чоловік Володимир обоє працювали на Чорнобильській АЕС. Чоловік — в експлуатаційному відділі, вона — в будівельному.

«У Прип'яті ми отримали квартиру, — згадує жінка. — У нас підростав син Сергій. Все нам подобалося. Особливо місто, в якому було стільки троянд, що, здавалося, воно в них потопало. Та й дійсно, місто Прип'ять було першим у Союзі за кількістю троянд на душу населення. Троянди завозили з Прибалтики. Кращі сорти.

Ніч із 25 на 26 квітня. То була ніч, що змінила наші долі і наше бачення світу. Мій чоловік працював тоді на четвертому енергоблоці у зміні з 16.00 до 1.00. Був начальником зміни у приміщенні лабораторії, де містилася централізована система контролю за енергоблоком «СКАЛА» (могутній розрахунковий комплекс). Крім вимірних параметрів, система давала і розрахункові параметри. Все це за-



Книжка була номінована на Шевченківську премію.

писувалося на інформаційну плівку, при розшифровці якої відбувалися збір і обробка даних технічних параметрів енергоблоку.

Аварія сталася на перетині змін. Мій чоловік уже вийшов із лабораторії, але ще не полишив станцію. Коли стався вибух, він повернувся туди, щоб забрати плівку з записами, на якій була зафіксована вся інформація. Отримавши високу дозу опромінення, відмовився від госпіталізації і приїхав додому. Був дуже блідий, надто збуджений. Його нудило. Привіз йодисті таблетки, змусив нас із сином випити і сказав: «Терміново потрібно вивозити дитину». Зателефонував брату в Київ, щоб той приїхав і нас забрав. А сам знову повернувся на роботу.

Брат прибув, але ми не встигли виїхати. Дороги вже перекрили, зв'язку не було. Виїхали ми до Києва разом з усіма, коли оголосили евакуацію. День спекотний, в автобусі було душно. Вікна відчинені.

Коли згадую суботу 26 квітня і ранок 27 квітня, мені стає не по собі... Мили влиці, піднімалася піна. У тих калюжах, у піні гралися діти... Що сьогодні з ними, з тими дітками? Біль крає душу.

Мій чоловік дуже хворів, але продовжував працювати на Чорнобильській АЕС. У 1988 році під час відпустки він поїхав до батьків в Уфу. Там у нього різко погіршився стан здоров'я, і його забрали «по швидкій». Причина оперативного втручання — розрив нижньої третини стравоходу. Хірург після операції сказав: «Я такого у своєму житті не бачив. Зашиваю стравохід, а тканини розповзаються...». За життя мого чоловіка боролися всі. Лікарі весь час були на телефонному зв'язку з Московською клінічною лікарнею, що опікувалася чорнобильцями. Мій чоловік помер у реанімації через два тижні. Був йому лише 41 рік. Там, в Уфі, на батьківщині, його і поховали.

Наш син пережив тоді велике потрясіння... Тепер проживає з сім'єю у Мюнхені. Має двоє діток. Я часто у них буваю. Вони — моя радість, моя втіха».

Ці розповіді дійсно зачіпають за живе. Ніби й сам відчуваєш біль, який вразив душу цих жінок 35 років тому й не відпускає донині. Біль, який не має терміну давності. Не дивно, що Людмила Житня захотіла поділитися почутим від своїх пацієнток. «Мої співатори допомагали мені, чим могли: приносили фотографії, газети тих часів, книги, — каже письменниця. — Я постаралася відтворити хронологію подій у скороченому, але доступному вигляді для тих, хто колись, нічого не знаючи про Чорнобиль, прочитає ці сторінки і дещо зрозуміє. Бо тема Чорнобильської катастрофи буде актуальна доти, доки існуватиме пам'ять про неї». ■

■ НА ЧАСІ

Менше фена і капелюх — у спеку

Як захистити волосся від згубного впливу ультрафіолету та високих температур і чому особливий догляд за ним улітку такий важливий

Леся ХОРОЛЬСЬКА

Зверніть увагу на гребінець: гострі зубці січуть волосся!

Влітку особливого захисту від сонця потребує не тільки наша шкіра, а й волосся. Від теплого повітря, солоної морської води волосся втрачає вологу, стає сухішим і з часом нагадує висушену траву. Відтак волосся також необхідні особливі засоби для догляду. Спеціальні спреї, олійки з сонцезахисним фактором косметологи радять використовувати за пів години до виходу на вулицю. Таким чином зможемо захистити волосся від агресивного сонячного проміння.

«Завжди повторюю своїм клієнтам, що зволоження — невідмінна умова догляду за волоссям улітку, — пояснює київська лікарка-косметологиня Інна Марченко. — Після пляжу (чи басейну) раджу неодмінно помити голову і нанести на волосся по всій довжині живильну маску або бальзам з екстрактами трав чи морських водоростей. Перед тим як іти на пляж, покрийте волосся зволожуючим кондиціонером, а пасма зберіть у пучок. Так воно краще «почуватиметься» і менше потерпає від сонця. А ще краще — вдягніть на голову капелюшок від сонця і не скидайте навіть у воді. Головний убір не тільки захистить від сонячного удару, а й збереже колір волосся, уповільнить процес його висихання».

Для догляду пані Інна радить використовувати продукти з кератином. Оскільки в спекотну погоду амінокислоти, які організм виділяє на живлення волосся, «переадресовуються» на утворення меланіну в шкірі, волосся необхідно додатково підтримувати. Кератин — це білок, якого волосся особливо потребує. Тому лікарка радить звернути увагу на засоби догляду — шампуні, бальзами, маски, які містять кератин. І застерігає від використання в спекотну погоду лаків і мусів для волосся, а також наголошує: якомога менше фена. «Теплого повітря влітку і так вистачає. Нехай волосся висихає природним чином. І, звісно, фарбування та хімічну завивку кра-



Для підживлення влітку добре використовувати також спеціальну олійку. Фото з сайту kremenchuk.tv.

ще відкласти до холодніших часів», — додає пані Інна.

Так само косметолог рекомендує відмовитися на літній період від щипців, «прасочок» для зачісок — вони зневоднюють волосся. І краще не скручувати волосся у тугий вузол, бо таким чином погіршується кровообіг у шкірі голови, а для волосся це шкідливо.

Фахівець радить звернути увагу на гребінець, яким користуєтесь. Він має бути хорошої якості, без гострих пластикових і металевих зубчиків. Гострі зубчики у гребінця — одна з причин посіченого волосся. Не розчісуйте його занадто енергійно, бо можете пошкодити фолікули.

Тепла вода і горошинка шампуню

Попри те, що чисте волосся — синонім здорового волосся, мити голову щодня не тільки не варто, а й небезпечно. Такої думки дотримуються лікарі, а те, що шампуні для «щоденного миття» займають великий сегмент в асортименті засобів догляду для волосся, — лише маркетинговий хід.

Трихологи (фахівці, що розуміються на захворюваннях волосся) застерігають: водогінна вода погано впливає на шевелюру. І справа не тільки у хлорі, а насамперед у залізі — цього елемента вода з-під крана часто містить у надлишку. І від такої води шкіра на голові висихає, лущиться. Висока концентрація заліза робить волосся бляклим, воно січється і випадає.

«Мити голову також необхідно зважено, — пояснює трихолог Валерія Радченко. — По-перше, робити це варто не частіше, ніж 2-3 рази на тиждень. Щодня полоскати волосся в душі неправильно і навіть небезпечно — можете зіпсувати шкіру на голові. Після такого навіть зволожувальні й живильні маски не порятують. Особливо це стосується жінок. У них ризик втратити волосся завжди вищий: долучаються гормональні чинники, вагітність, «любов» до дієт. Особливо тих, які обмежують жири і білки».

Як же правильно мити волосся? «В ідеалі — в дощовій, талій, джерельній воді, — пояснює трихолог. — Якщо та-

■ ДО РЕЧІ

Це один із найкращих засобів для оздоровлення волосся, який можна приготувати в домашніх умовах. Для нього знадобляться два яєчні жовтки, сік, вичавлений із половини лимона, а також 6-9 крапель олії. Змішайте інгредієнти, нанесіть на волосся, а через пів години промийте його водою. Для маски можна використовувати оливкову, реп'яхову, мигдальну, рицинову олію. Такий засіб зміцнює волосся, робить його блискучим і м'яким. А для поліпшення кровообігу косметологи радять хоча б раз на тиждень робити масаж голови.

кої можливості немає, можна хоча б наприкінці процедури споліскувати волосся «правильною» водою. Пам'ятайте, що не можна мити голову гарячою водою. Тільки трохи теплою. А обполіскувати краще прохолодною».

До речі, шампуню для миття потрібно небагато. Буквально горошинку. Якщо волосся сильно забруднене — мийте в два етапи. Спочатку нанесіть зовсім трохи мийного засобу, за другим заходом — трохи більше. І не забувайте все ретельно змивати.

«Не варто довго тримати на волоссі маски і бальзами, — зауважує Валерія Радченко. — Вони обтяжують волосся. Зволожуючі маски можна успішно замінити бальзамами-кондиціонерами. Якщо є можливість — обполіскуйте волосся після миття настоянками ромашки або водою з соком лимона. Таким чином воно стане м'яким і блискучим. До речі, жирне волосся, яке нам так не подобається, — результат надмірної роботи сальних залоз шкіри голови. Але чим частіше ви митимете жирне волосся, тим швидше воно забруднюватиметься».

Тим часом лікарі-дієтологи нагадують, що догляд за волоссям починається не з шампуню, а з правильного раціону. Адже живильні речовини організм отримує з продуктів харчування. Аби волосся виглядало красивим і здоровим, необхідно включати в раціон продукти з вітамінами А, С і Д, вітаміни групи В, залізо, цинк і жирні кислоти. А також приймати мультімінеральні комплекси. Особливо наше волосся потребує цинку та біотину. ■

Мирoslava КРУК

Кожному з нас хочеться почати ранок у доброму настрої і мати достатню енергії для втілення всього задуманого. Але що потрібно для того, аби прокидатися із запасом сил та оптимізму на цілий день? Для цього, кажуть лікарі, важливо не тільки повноцінно відпочити вночі, а й правильно організувати розпорядок дня і харчування. Фахівці називають п'ять важливих моментів, які допоможуть бути бадьорими і сповненими сил.

1. Відмовтеся від «штучної» їжі!

Харчування і якість сну взаємопов'язані. Збалансований раціон необхідний для повноцінного нічного відпочинку, тож у жодному разі не ігноруйте цей пункт. Повсякдення «підкидає» нам до столу широкий вибір напівфабрикатів, солодощів, штучних добавок і солі. На жаль, ці продукти перешантують організм, погіршуючи якість сну. Аби добре відпочивати вночі, споживайте упродовж дня достатню кількість та овочів.

2. Фрукти й овочі на вечерю

Пам'ятаєте відому приказку? «Сніданок з'їж сам, обід розділи з другом, а вечерю віддай ворогові». Однак у реальному житті,

■ ВАЖЛИВО!

... І йдіть до ліжка, коли відчуваєте втому

Повноцінний відпочинок уночі та достатній запас енергії вдень залежать від дотримання кількох простих правил

погодьтеся, буває якраз навпаки: день починаємо з легкого сніданку, обід — «як виїде», зате вечеря — об'ємна і калорійна. Дієтологи стверджують: кепський сон уночі може спричинити надмірна кількість їжі на ніч, перетравлювання якої займає тривалий час. Дослухайтеся до порад фахівців: зробіть фрукти й овочі головною стравою на вечірньому столі. Вони легко засвоюються і сприяють міцному сну.

3. Розпорядок дня — це не обов'язково нудно

Деякі люди сприймають поняття «розпорядок» як синонім до слова «нудний». Але насправді все не так. Проста послідовність дій після пробудження визначає правильний напрямок і підвищує організо-

ваність. Розпорядок може охоплювати підйом, зарядку, душ і сніданок. Ті, хто звик починати ранок у спокійному темпі, можуть приділити час ранковому читанню або розгадуванню кросвордів. Головне — робити все, що допоможе позитивно налаштуватися на новий день.

4. Фізичні вправи — щоб бути активним

Фізичні вправи можуть бути різноманітними. Ніхто не вимагає, аби вранці ви прямували у спортзал. Можна зробити пробіжку, попрацювати в саду або просто погуляти на свіжому повітрі. Неважливо, з яких вправ ви вирішили почати свій день. Головне — виконувати їх енергійно й активно. Зарядка покращує нічний сон і спри-



Ранкова зарядка на свіжому повітрі підживлює енергією на весь день. Фото з сайту ukr.life.

яє легкому пробудженню. Крім того, вона підвищує тонус організму впродовж дня.

5. Перед сном — книга і спокійна музика

Як часто ми вирушаємо в ліжко тільки тому, що вже пізно і пора лягати спати? А це не зовсім правильно. Відтак доводиться лежати, перевертатися, намагачись заснути, але сон не йде. Лікарі радять слухати своє тіло.

Якщо вже пізно, але спати не хочеться, займіться чимось, що допоможе розслабитися. Почитайте книгу, сплануйте наступний день, послухайте заспокійливу музику. Коли очі почнуть заплющуватися, лягайте в ліжко. Глибокий сон дуже важливий для легкого пробудження і позитивного настрою, а це, у свою чергу, підвищує енергійність упродовж дня. ■

УМІЛІ РУКИ

Коли голка танцює...

Майстриня Людмила Демченко філігранно вишиває портрети класиків і навіть фото звичайних людей

Олена ЧЕРКАСЕЦЬ

Домівку Людмили Демченко, що в селі Бутенки Полтавського району, знає кожен. Той, хто хоч раз там побував, неодмінно скаже, що, відчиняючи двері, неначе потрапляєш у музей української культури. Простора кімната затишної оселі справді нагадує виставкову залу: на одній стіні майорять вишиті рушники та картини, а інша завішана репродукціями відомих художників, письменників, композиторів. Та портрети не малювані, а виконані хрестиком, причому робота настільки тонка і філігранна, що, аби розгледіти крихітні стібки, доводиться добре придивлятися. Мистецтво вишивки майстриня не спростила до трояндочок, маків і калини, а робить це специфічно і по-сучасному.



Скатертина, вишита власноруч.
Фото з сайту susplne.media.



Майстриня Людмила Демченко.



Квітковий вінок на весільному рушнику.
Фото з особистого архіву майстрині.



Портретна галерея класиків.

Скрина з рушниками і талант у спадок

Один метр на вісімдесят сантиметрів. Такий розмір портретів відомих постатей, що вишиває Людмила Демченко. За тридцять років їх назбиралося чимало. Голкою та ниткою майстриня «намалювала» Тараса Шевченка, Лесю Українку, Івана Франка, Олександра Білаша, Олену Пчілку, Олеса Гончара, Івана Котляревського. І щороку їх стає більше й більше, бо не знають втоми руки сільської майстрині.

У сім'ї Демченків чаклувати з нитками уміли всі: шили, вишивали, в'язали гачком, спицями. Бабуся Людмили — Валентина Андріївна — була ще тою майстринею, володіла великою кількістю вишивальних технік, хоч цієї науки ніде не навчалася. Все було освоєно самотужки методом спроб та помилок. Брала голку й сама вчилася, і візерунки вигадувала, і секрети власні мала. А мама Ганна Юрїївна і донині дивує красою своїх витворів, бо ж подивитися на них приходять усі охочі.

Від бабусі в спадок Людмилі залишилася скрина з рушниками, які жінка береже й донині. Вони раритетні й унікальні, оскільки виконані не на сучасній канві, а на полотні та на тканині з льнону. Із цієї скриньки генетично, із покоління в покоління, перейшла в спадок і любов до вишивання.

— Свою першу роботу я ви-

шила ще в сьомому класі. Рушник вигаптуваний хрестиком на звичайному полотні. Раніше такі називали весільними, — розповідає Людмила, — я його і побачила на якомусь весіллі й загорілася бажанням і собі вишити такий.

Майстриня показала рушник, якому майже пів сотні літ, і я одразу звернула увагу на візерунок — тут не було зображено традиційних лебедів чи винограду, що повсякчас відтворюють вишивальниця на своїх виробках. Це був квітковий вінок. Людмила розповіла, що барвистий орнамент — це не просто малюнок, а змістовні знаки — символи, а у кожній квітці — своє значення: щоб молоді жили в злагоді і дім був повною чашею.

«Очі повинні притягувати»

Спочатку майстриня гаптувала рушники та серветки, а згодом упіймала себе на думці, що копіювати звичайні малюнки стає нецікаво, і взялася до портретів.

— Коли один бік рушника вишиваю — нитки барвами грають, голка танцює. Працюю завжди залюбки, з натхненням, а ось коли справа доходить до другого боку — перешиваєш уже монотонно, без цікавості й захоплення. Втрачається азарт. Вишивати одне і те ж стає просто нудно. Інша справа — портрети: фантазуєш з кольорами, відтінками.

Аби отримувати насолоду, сидючи за вишивкою, при цьому не вгрузнути в рукодільний «довгобуд», Людмила акумулюється не тільки на портретах і «переключається» з однієї роботи на іншу. Так, каже вона, знаходить цікаві рішення і трохи відволікається.

Нині майстриня працює над трьома роботами одночасно.

— Ось клітинка три на три. Із нижнього лівого куточка йде хрестик, зліва праворуч. Зараз вишиваю півхрестик. Повертаючись назад — утворюється повний хрест. Головне — класти їх в один бік, — розповідає

про тонкощі вишивального процесу Людмила Демченко.

Незабаром із цієї канви з декількома стібками буде метровий портрет Миколи Гоголя, що вміщатиме понад 40 тисяч хрестиків.

Наступна вишивка, над якою «ворожить» Людмила, — картина «кухонного» натюрморту, і нарешті остання, що потребує копійки праці й чимало часу, — портрет людини за фото.

— Вишивка хрестиком — це математичний процес, а по фотокартці — особливо склад-

на робота, адже відтворити треба так, щоб вона була не тільки насиченою в плані кольорів, а й реалістичною. Необхідно самому розробити схему на папері, розкреслити тисячі клітинок, розбити на малесенькі сегменти, аби вишивка стала наближеною до фотокартки. Це філігранна робота, яка потребує дуже точних розрахунків, щоб не помилитися. Це гладко простіше квітки шити — там не потрібно рахувати кожен стібок, там головне — контур, що просто зашивається потрібним кольором.

При розробці схеми по фото Людмила особливу увагу приділяє очам.

— Вони повинні притягувати, викликати прихильність до себе, — каже майстриня. —

«Вишиваю тільки тоді, коли до цього лежить душа. На практиці переконалася, що вишивання — це робота не за наказом».

Один неправильно підібраний тон — і картина виглядає неприродно. Інша справа, коли зображаєш видатних людей. Тут головне — сформувати чіткі контури обличчя.

«Коли завершую вишивати ікону, на мене, здається, сходить благодать»

Окрім рушників і портретів, світосприйняття Людмили Демченко знайшло своє відображення і в художній вишивці на релігійну тематику. В її доробку — кілька ікон Миколи Чудотворця, Божої Матері, ангелів.

Про кожну з них майстриня розповідає багато й цікаво.

— Коли починаю вишивати ікону, подумки прошу в Господа благословення, відчуваю тремтіння в пальцях і навіть по всьому тілу. А коли вже завершую творіння, на мене, здається, сходить благодать. Ті підібрані різнокольорові хрестики тішать і милують око, — ділиться сокровенним рукоділля. — Вишивка додає кольорів у моє життя, тримає в тонусі та заспокоює. У процесі роботи приходять багато творчих ідей, фантазій. Та головне — вишиваю тільки тоді, коли в мене є бажання, коли до цього лежить душа. На практиці переконалася, що вишивання — це робота не за наказом.

Щоб вишити одну картину, майстриня витрачає від місяця до півтора. Адже, окрім хобі, є основна улюблена робота — впродовж 28 років Людмила працює директором Будинку культури в Бутенках та керує дитячим гуртком «Чарівний рушничок». Майстриня діткам передає вміння мистецтва вишивки і разом із ними освоює сучасні, креативні техніки.

А вдома чекає домашня робота та сім'я.

— Тож як усіх повкладаю спати, беруся за голку. Тоді я не відволікаюся і вночіно віддаюся рукоділлю.

Майстриня говорить, що вишиває лише нитками муліне. Пояснює своє вподобання тим, що ці нитки мають найрізноманітніші відтінки та не вицвітають з роками, зберігаючи насичені кольори.

Людмила Демченко розповіла, що у Будинку культури завжди проводилося багато заходів — і свято пісні, і день села, і день матері. Це зараз коронавірус посадив усіх по хатах, а тоді дозвілля проводили насичено й весело. Кожне свято декорувалося виставками виробів народних умільців, адже в селі чимало майстрів і рукодільниць. На таких заходах демонструвалися й її картини та рушники. Нещодавно частину робіт Людмила Демченко експонувала в Києві на виставці. Коли людина приходиться у мистецтво, необхідно її окриляти, щоб вона продовжувала творити далі. Адже кожна робота має бути побаченою й оціненою.

Майстриня має дуже давню мрію — відкрити музей ужиткових речей, які застосовувалися ще за часів наших пращів, адже сучасна молодь не знає навіть, як називаються ті чи інші предмети. ■

Валентина САМЧЕНКО

■ TAKE КІНО

Повернення Магди

На Вінниччині показали фільм про долю німкені, якій розплатою за кохання до українця став сталінський ГУЛАГ



Кадр із фільму «Магда».

Після друку книжки «Любов і муки Магди Хоманн» у 2014 році відразу стало зрозуміло, що це кінематографічна історія. Щоправда, якби не відновила Україна незалежність, взагалі її б ніхто не розкопав. Бо відправлені в ГУЛАГ у СРСР, частиною якого змусили стати Україну, були приречені на осуд і забуття. А ідеологічна «залізна завеса», яка пильнувала всі переміщення радянських людей, якби навіть вдалося бувати за кордоном, не дала би змоги сконтактувати родичу німкені, яка опинилася спочатку на українському Поділлі, бо щиро і безоглядно закохалася, з її тут нащадками.

Магда з багатодітної сім'ї, якій доводилося для заробітку працювати в заможніших німців, у господарів познайомила ще з одним їхнім робітником — Олексієм, який під час Першої світової війни опинився в німецькому полоні. Молоді люди говорили різними мовами, утім для почуттів це не головне. Магда завагітніла. Для її батька неприйнятним було мати внука від ще недавно ворога — усіх тоді називали «росіянами», бо воювала Російська імперія, до якої ще раніше силоміць була приєднана Україна.

Сім'я відреклася від Магди, і без єдиного документа молода фрау з коханим залишила Німеч-

чину. Олексій змалював чудове Поділля, однак у «раю» невеликої української хатини довелося жити молодому подружжю разом з ще двома сім'ями і дуже тяжко працювати. У селі Карішків, нині це Вінниччина, Магда народила двох синів, про що написала у 1924 році братові Густаву в Німеччину короткого листа. Пережила Голодомор і смерть чоловіка.

А потім Друга світова. Сини-соколи Магди та її брати — по різні лінії фронту. Під час окупації її відшукав брат, з яким трохи підтримувала зв'язки, і пропонував повернутися до Німеччини. Магда відмовилася. Якби погодилася — це був би вирок її хлопцям, які воювали в Радянській армії. А фактично відразу після звільнення звинуватили у зв'язках із ворогом власне Магду, хтось написав донос про візит до неї брата... Донині не вдалося встановити, де і як закінчився життєвий шлях жінки в таборах ГУЛАГу.

Цю історію дослідили двоюрідний онук Магди Петер Хоманн, в якого було з 1968 року її листування з братом Густавом, та Сергій Сай-Боднар, правнук жінки. Вперше 1993-го на Вінниччину прийшов лист від Петра Хоманна. Майже півстоліття до того рідні люди з Німеччини та України не спілкувалися.

«Кращого способу увіковічити пам'ять стражденної німкені, прабабусі Магди Хоманн, котру радянські енкавезівці безслідно запроторили в ГУЛАГівські табори і там знищили, не придумати. 100 років тому вона повірила своєму коханому — колишньому військовополоненому Олексі Кучинському і повірила в Україну. Натомість залишилась викресленою з сімейної пам'яті матері, сестри і братів, окрім одного, та пущеною за вітром розкуркулення, голодомору, сталінських репресій... Історія Магди — віддзеркалення долі всієї тогочасної України», — розмірковує

журналіст Сергій Сай-Боднар після допрем'єрного показу 20 червня в рідному селі Карішків Барського району Вінницької області художньо-документального фільму «Магда».

Особливий кінопоказ став реальністю тому, що вдалося об'єднати потреби карішківського клубу та можливості новоутвореної Копаїгородської ОТГ, особисто її голови Людмили Василівни Кушнір. До організації долучилися також староста села Р. С. Посполітак, завідувачка місцевим Будинком культури та його художній керівник Галина й Анатолій Перебейніси.

Режисер фільму Денис Соболев, продюсер Дмитро Кравченко. Сергій Сай-Боднар у кінцевому варіанті став автором трітменту (опису головних епізодів). У ролі Олексія Кульчицького — актор Київського Молодого театру Олег Москаленко. Магду зіграла Дарія Творонич, актриса Нового театру

на Печерську.

У фільмі розповідають про події від 1891 року і до 2014. Оповіді часто подаються від першої особи: то Густава, то Петра. Стрічку знімали, зокрема, у Пирогові поблизу Києва і в Переяславі. Через долі німкені Магди Хоманн й українця Олексія Кульчицького показано значно більше, аніж взаємини двох. Зображений у фільмі як тло до історії кохання контраст понять бідності і нестатків у Німеччині та України настільки різкий, що дає розуміння, куди совети довели, — навіть тим, хто мало задумується про жахливі події в історії України.

Нагадаємо, наприкінці 2020 року в Києві, у приміщенні Української форму показували історично-документальну фотовиставку «Біль нащадків», присвячену 100-річчю трагедії одного кохання. Презентували її Центр німецької культури «Видерштрал» спільно з громадською організацією «Лейпцизький дім». ■

■ ВИСОКА НОТА

«Данте»: нове життя «Божественної комедії»

У Києві відбудеться світова прем'єра українсько-італійського балету до 700-річчя без поета, який оспівував Беатріче

Валентина ГРИГОРЕНКО

Нинішнього року Італія та уся світова культурна спільнота відзначає 700-річчя з дня смерті Данте Аліг'єрі — одного з найвидатніших поетів і мислителів епохи Середньовіччя, символу єдності країни та провісника нової європейської культурної цивілізації. Тож сучасна балетна постановка Національної опери України «Данте», реалізована спільно з Посольством Італії в Україні та Італійським інститутом культури в Україні, офіційно увійшла до всевітньої мистецької програми Данте 700 nel mondo («Данте 700 у світі»).

Над проектом працював міжнародний склад постановників. Хореограф, балетмейстер-постановник та автор лібрето — випускник Київського державного хореографічного училища, а нині художній керівник балету та головний хореограф Theatre Kiel (Німеччина) Ярослав Іваненко. Лібрето створено за мотивами повісті «Нове життя» та поеми «Божественна комедія» Данте Аліг'єрі. Диригент-постановник — Олексій Баклан. Відеосценаристи — Давіде Брокколи та Лівіо Савіні (Італія). Сценарист — Станіслав Петровський, художник костюмів — Ганна Іпат'єва. Координатор міжнародної участі в проєкті — Нікола Франко Баллоні.

Постановка вимагає найвищого рівня майстерності від провідних виконавців Національної опери України, а відеосценарія, створена італійськими візуальними дизайнерами, надає виставі додаткового виміру. За допомогою сучасних відеотехнологій і спецефектів глядач опиняється разом із Данте та його коханою Беатріче то



Костюми для балету «Данте» створила Ганна Іпат'єва.

Фото надане Театром.

в чарівній атмосфері середньовічної Флоренції, то в потойбічному світі — в містичних колах Пекла та Раю Данте.

У постановці використані фрагменти творів Ріхарда Вагнера, Антоніна Дворжака, сучасна музика духовника православної асирійської громади у Грузії, схіархімандрита Серафіма (Біт-Харібі). Також звучатимуть частини з симфоній знаменитого італійського композитора Еціо Боссо (Ezio Bosso, 1971–2020), які вперше виконуватимуться в Україні.

Образ автора «Божественної комедії» на першому прем'єрному показі 25 червня втілить Денис Недак, а Тетяна Льозова виконає партію коханої поета — Беатріче. У ролі Вергілія — Ярослав Ткачук. Головні партії у прем'єрній виставі 27 червня виконують Микита Сухоруков (Данте), Ольга Голиць (Беатріче) та Віталій Нетруненко (Вергілій). ■

■ ПРЕМ'ЄРА

Комічно «Так чинять всі жінки»

Чи можна на оперній сцені смажити шашлики під музику Моцарта

Валентина САМЧЕНКО

«Жіноча вірність — немов міфічний фенікс, якого ніхто не бачив», — стверджує один із героїв комедійної опери Моцарта «Так чинять всі жінки» (Cosi fan tutte) дон Альфонсо. Її незвичайне концертно-сценічне виконання, заявляють, єдине — прем'єру сучасної режисерської постановки днями мали змогу подивитися глядачі у Київській опері на Подолі, столичному академічному театрі опери і балету для дітей та юнацтва.

Сучасна опера уже останніх кілька десятиліть у світі — це часто не обтяжені громіздкими декораціями постановки із завжди оновленим наповненням і навіть новими смислами класичного сюжету, у яких артисти в однаковій мірі проявляють професіоналізм вокального виконання та драматичних акторів. Тож від початку написану в жанрі опера buffa — легкої комедії, невелику за обсягом «Так чинять всі жінки» режисер Віталій Пальчиков, головний режисер Київської опери, переносить у час, коли на відпочинку молоді люди — у шортах смажать шашлики, а їхні дами серця ходять у сукнях та кросівках.

Утім співають усі якнайкраще оперними голосами у супроводі оркестрантів, які — понад 40 музикантів «Київських солістів» — на сцені за вокалістами. І в якийсь момент диригент Сергій Голубничий підходить до мангалу, з якого раптово поवालів «дим» — і тимчасово помилково замість свого робочого інструмента бере у руки шампур.

Відразу акцентуємо, що все це (а ще вихилися при залицянні, спринцівки у руках псевдо-медика і т.д.) не справляє вульгарно-



Ліричний тенор Олексій Пальчиков, баритон Андрій Бондаренко та бас Тарас Бережанський. Фото з інстаграму.

го враження. Постановники й виконавці уміло не переходять межі іронії чи й сарказму.

За сюжетом, троє головних героїв: Феррандо (ліричний тенор Олексій Пальчиков), Гульєльмо (баритон Андрій Бондаренко) та Дон Альфонсо (бас Тарас Бережанський) на пікніку вирішили випробувати на міцність почуття коханих перших двох молодих людей. Дон Альфонсо переконаний тим часом, що жіноча вірність, якою хицуються його друзі, — оманлива. Він намагається довести, що сестри Фйорділіджи (сопрано Ксенія Бахрідінова-Кравчук та меццо-сопрано Анастасія Поліщук) не такі вже й однолюбки.

За подальшою легендою, юнаків-наречених призвали до армії, а насправді вони до невпізнання перевдягаються, щоб у нових образах залицятися до своїх же коханих. А Альфонсо тим часом підкуповує служницю Деспіну, щоб довести мінливість уподобань дівчат. Довели, навіть підписавши фейкові шлюбні контракти з самозванцями-лицедіями. Утім дівчатом усе пробачили.

Київська опера на Подолі упевнено займає місце новаторських у своєму сегменті постановок і проєктів: як-то сучасні інтерпретації класики чи україномовний контент. Театр запрошує відомих виконавців, скажімо, того ж Олексія Пальчикова, який співав у Паризькій опері, є резидентом Гамбурзької опери. Одночасно відшукковує і вирощує власних нових зірочок. Такою стає, наприклад, виконавиця партії Деспіни у «Так чинять всі жінки» — Дар'я Миколенко, яка зовсім недавно співала головну жіночу партію у прем'єрі україномовної опери «Ромео і Джульєтта».

Незважаючи на карантинні обмеження, загалом для Київської опери на Подолі 39-й сезон, який завершується, став досить успішним для становлення й формування виразності. ■

ДІЙОВІ ОСОБИ

Тетяна Шляхова: Зануссі на роль потрібна була саме українка

Заслужена артистка 20 років грає в Київському театрі імені Івана Франка разом з чоловіком

Вікторія КОТЕНОК

Одразу по закінченню Київського інституту театрального мистецтва імені Івана Карпенка-Карого (нині — університет) Тетяна Шляхова потрапила у трупу провідного театру країни. До речі, разом зі своїм майбутнім чоловіком, теж актором — Олексієм Зубковим. У театрі Тетяні пощастило працювати з такими відомими зарубіжними режисерами, як Роберт Стурра, Автанділ Варсімашвілі, Збігнев Наймола, а також українськими — Юрій Одинокій, Станіслав Мойсеєв, Валентин Козьменко-Делінде, Дмитро Чирипюк, Іван Уривський, Тетяна Аркушенко та інші. За роль Лізи Хохлакової у «Братах Карамазових» акторка отримала «Київську пектораль», за роль Лаури у «Скляному звіринці» та Леді Анни у «Річарді III» — премію на фестивалі «Мельпомена Таврії» (Херсон), а за виконання ролі Карін Монсдоттер в «Еріку XIV» стала лауреатом Міжнародного фестивалю Academy of Performing Arts Awards (Пекін, Китай). Нині акторка задіяна у шести виставах чинного репертуару франківців (зокрема, «Трамвай «Бажання», «Дорога Памела», «Річард III»), і кожна з них варта уваги. Окрім того, на початку року вона грає разом зі своїм чоловіком в антрепризі «Двоє на гойдалці» у постановці Тетяни Аркушенко.

Як потрапила в театр, про останні ролі, спільні вистави з чоловіком та зйомки у Кшиштофа Зануссі — далі в інтерв'ю для «Україна молоді» з Тетяною Шляховою.

Дівчинка зі скрипочкою і двома хвостиками...

■ Тетяно, хто вас прослуховував і чи складно було потрапити в театр?

— Прослуховував Богдан Сильвестрович Ступка. І це сталося зовсім випадково. Мій майбутній чоловік Олексій Зубков, з яким ми разом навчалися в університеті, знімався в одному серіалі з Богданом Сильвестровичем. Олексій у масовці, Ступка — в головній ролі. І от він набрався сміливості і підійшов до актора: «Богдане Сильвестровичу, — каже, — хочу прослухатися до вашого театру». Ми тоді вже випускалися з Олексієм, грали у дипломних роботах в інституті. Ступка поставив йому кілька запитань, пригадав дипломну роботу, в якій бачив його в головній ролі (актор був тоді в екзаменаційній комісії) і відповів: «Я вас беру».

Але Олексій заперечив йому, мовляв, «хоче прослуховуватися разом із майбутньою дружиною». Розповів, що зі мною у дипломній виставі разом грає. На що Ступка: «Це така дівчинка зі скрипочкою і двома хвостиками?» А я грала Коломбину в цій роботі. Олексій сказав «так», і Богдан Сильвестрович: «Добре. Тоді чекаю на прослуховування вас двох у театрі». Ось так склалося, що ми ще здавали випускні іспити, а вже були прийняті до театру...

Моя мама одного разу зізналася мені: «Таню, я ніколи не думала, що ти будеш грати на сцені поруч зі Ступкою...» Мама навчалася у Львові і деякий час там працювала. Вона захоплювалася акторами Театру імені Марії Заньковецької, серед яких був і Ступка. Коли стояло питання вибору моєї професії (а з першого разу я не вступила на акторський), мама мені казала: «Подумай, доню. Чи хочеш ти цього? Це складана професія. Треба мати неабиякий талант! А ти ж не Ступка...» На що я «випалила» їй: «Побачиш, я ще буду з ним на одній сцені грати!» Ці слова стали ніби пророчими, і мама мені пригадала їх, коли я вже працювала у Театрі імені Івана Франка.

■ Тобто волею долі ви разом з чоловіком стали «франківцями»...

— Сама не знаю, як так склалося... Я переконана: щоб отримати щось у житті, треба багато працювати. Я не з тих людей, які уміють домовлятися, вишукувати якісь обхідні шляхи... Можливо, це звучить наївно, але я покладаюся на долю.

Багато людей запитують мене, чи почуваюся незатребуваною акторкою саме в кіно. І я відповідаю — ні. У чоловіка з кіноіндустрією все добре склалося. Коли моя кар'єра тільки починалася, я завагітніла, а потім на три роки пішла в декретну відпустку. І, звичайно, кастинг-менеджери про мене забули. Нині я пробую себе в деяких кінопроектах. Але я цим не дуже переймаюся, бо і часу насправді на зйомки забракло б. Мені цілком вистачає навантаження в театрі й домашніх справ.

■ У вашій фільмографії є робота у Кшиштофа Зануссі...

— Так. На початку моєї творчості я знялася в його фільмі «Персона нон грата». Грала невеличку роль. Режисеру потрібна була по ролі саме українка. Події стрічки відбувалися в Уругваї. Дуже цікаво було працювати з Зануссі, побачити професійний розбір, як він готує акторів до виходу. Це одна з перших моїх кіноробіт, і я мало що знала про зйомки. Але до мене ставилися, як до голлівудської зірки, — з повагою і шанобою.

Нещодавно я знімалася в одному серіалі, але, на жаль, зовсім не отримала задоволення. Мені так подобається театр, репетиційний процес, як готується вистава, обмін енергією з глядачем... На зйомках я цього не відчуваю.

Один з улюблених авторів — Шекспір

■ Нині ви задіяні у виставах за творами Шекспіра, Теннессі Уїльямса, Джона Патріка, Федора Достоєвського, Ільфа та Петрова... В п'єсах яких авторів вам найбільше подобається грати?

— Точно можу сказати, що до вподоби твори Достоєвського. Адже у нього не п'єси, а романи, в яких він усе дуже деталь-



Тетяна Шляхова.

но описує. Як цей письменник, я теж люблю все глибоко «копати», аналізувати. Цікаво розбирати вчинки кожного героя, вибудовувати лінію поведінки, проживати долю.

У «Братах Карамазових» у постановці Юрія Одинокого я грала Лізу Хохлакову. За сюжетом їй 16 років, а мені тоді вже було 25. Зовнішньо я виглядала відповідно віку, але внутрішньо грати майже на 10 років молодшу за себе дівчину було складно. Мені допоміг тоді вже трохи набутий досвід, а ще підтримка акторів-колег, які спільно зі мною грали у цій виставі — Вікторії Спесивцевої, Олега Стальчука, Олексія Богдановича, Олександра Задніпровського, Людмили Смородіної та інших.

Ще одним з улюблених авторів є Шекспір: імпонує емоційність і пристрасність у його п'єсах. Взагалі, не можу сказати, що відчуваю себе героїнею якогось конкретного драматурга. Якоюсь так поки складається, що ті твори, в яких мені пропонували режисери зіграти, мені подобалися. У героїнях я одразу знаходила щось спільне з собою, своїм життям, якісь риси характеру, поведінки. Вони мені ставали близькими і зрозумілими.

А ще мені завжди дуже таланливо на хороших партнерів. У «Царі Едіпі» я грала з Богданом Ступкою, в «Річарді III» граю з Богданом Бенюком... Їхня енергетика і запал дорого коштують...

■ Розкажіть про роботу над роллю Бланш у виставі «Трамвай «Бажання»?

— Мені дуже подобається грати у п'єсах Теннессі Уїльямса. Обожнюю цього драматурга: імпонує тонка, тендітна структура його творів. Читаючи їх, відчуваєш, як автор любить своїх персонажів, бережно до них ставиться. Уїльямс, як поет-романтик, образно і філігранно дає характеристики усім своїм героям.

Режисер Іван Уривський дуже чітко протягом репетицій вимальовував мізансцени, кожна з яких наповнена певним змістом. По цих малюнках я розуміла думку постановника, що він прагнув тим чи іншим уривком сказати. Моїм завданням було наповнити кожен сцену, виправдати зовнішньо і внутрішньо по-



«Трамвай «Бажання»: Олександр Печериця, Тетяна Шляхова і Дмитро Рибалевський.

Фото Театру імені Івана Франка.

ведінку своєї героїні.

Перечитавши п'єсу, я одразу знала, як я буду грати Бланш: інтуїтивно вже відчувала і розуміла. Вдячна режисерові, який підтримав моє бачення. Ця жінка пережила у житті велику трагедію — зраду і втрату чоловіка, численні похорони родичів. Але не втратила здатності любити, готова була жертвувати всім заради коханої людини. Її яскраво описує одна репліка: «Хоча хто б ви були, я покладаюся на доброту незнайомців». Вона вірить у добро людей і нікого не засуджує.

Усе життя жінку дуже мучило відчуття провини через втрату чоловіка, тому навіть у думках вона собі не дозволяє когось осудити. Так, вона нарабила багато помилок... Але, за великим рахунком, її знищили не за них, а просто так. Адже Бланш ніколи не йшла на конфлікт, нікому не перечила. А ще автор пише, що ця героїня — неврастенік. Я людина дуже емоційна, внутрішньо неспокійна в житті, тому мені цей стан трохи знайомий. А ще я консультувалася з лікарями для точності передачі цього психічного розладу.

Мені здається, що Бланш дуже схожа на Лауру зі «Скляного звіринця» Уїльямса. Автор цими персонажами ніби закликає людей до небайдужості стосовно людей, речей, подій, до усього світу.

На одній сцені з чоловіком

■ 20 років ви працюєте в театрі зі своїм чоловіком Олексієм Зубковим. Нині у вас три вистави, де ви граєте разом: «Дорога Памела», «Великі комбінатори» і «Двоє на гойдалці». Легко чи складно працювати в одному театрі, у спільних роботах?

— Складно. Навіть дуже складно.

■ Виникають непорозуміння?

— Постійно. Ми дві творчі й дуже емоційні, запальні натури з власним баченням. Але набутий життєвий досвід мені допомагає у конфліктних ситуаціях спинитися і сказати: «Я як мудра жінка промовчу». Я вже вмію перечекати, щоб не сталося «пожежі». Складно домовитися із чоловіком у творчих питаннях, бо він фонтанує ідеями, спонтанними рішеннями. А у мене математичний підхід до роботи: скру-

пульозно все продумую, прораховую.

Хоча ми близькі рідні люди, було не так уже й легко співпрацювати і відтворити дуже знайомі та впізнавані стосунки та ситуації, які виписані автором у п'єсі «Двоє на гойдалках». Але наші знайомі після перегляду сказали, що ми граємо самих себе. Зрештою, напевне, нам вдалося зрозуміти і наповнити внутрішньо наших Джері та Гітель, які, незважаючи на несхожість, непорозуміння, тягнуться одне до одного, вибачають, допомагають, доповнюють, рятують одне одного... і просто не можуть бути нарізно, тому що кохають... Тому й фінал у нашій виставі щасливий!

Переконана, якщо автор і п'єса дозволяють, треба давати глядачу у фіналі вистави світло: надію на краще, на добро, на щастя. Щоб глядачі виходили після вистави піднесеними, окриленними, небайдужими. Вірю в те, що театр має потужний вплив на людей: деколи надихає на хороші справи, когось зцілює духовно, інших — навіть фізично. У моїй практиці є непоодинокі реальні випадки.

■ Акторство емоційно й психологічно — дуже виснажлива професія. Що допомагає відновити внутрішні ресурси?

— Врівноважити свою нервову систему мені допомагає йога, якою я недавно почала займатися. Так само допомагають прогулянки на свіжому повітрі, приймання ванни. А ще догляд за квітами, яких у домі і біля нього у мене дуже багато. Люблю за ними доглядати і фотографувати. Окрім того, емоційно заряджають мене домашні улюбленці: кіт, собака і шур.

■ У чому, на вашу думку, полягає щастя і успіх?

Щастя... Для мене важливо і я щаслива, якщо моя дитина, близькі мені люди — живі, здорові, задоволені... А для того, щоб відчувати себе успішним, треба бути щасливим. Це стосується будь-якого успіху — чи професійного, чи сімейного, чи особистого... Бо щаслива людина внутрішньо спокійна і задоволена тим, що їй дано. А щасливі люди апіорі стають успішними. Переконана у тому, що в усьому треба бачити позитив і не боятися ніяких життєвих труднощів. ■

■ НА ВЛАСНІ ОЧІ

Подивіться на Литву поза екраном

Чому треба побачити країну по-справжньому

(Інтернет-видання «Українська правда. Життя»)

Хоч би наскільки гарна картинка була на вашому FullHD-екрані з 4K-зйомкою, прийшов час вийти за її межі й побачити світ вживу. Очі — от найкраща камера.

За підтримки ЄС ми відкриваємо для вас незвичні туристичні стежки Литви. Сьогодні ми розповімо, чому треба побачити країну своїми очима, а не через екран.

Хочете подолати свій страх висоти? Відчуйте красу на 360°. Немає кращої терапії від акрофобії, ніж стояти на 180-метровій відкритій платформі на знаменитій Вільнюській телевежі — одній із найбільших у Європі. І як тільки ви подолаєте приплив адреналіну, вже не зможете відірватися від краєвидів міста.

Коли ви переборете самого себе, спускайтесь, у місті ще багато пам'яток, на які варто подивитися. У Вільнюсі існують не просто парки, у них є цілі ліси!

А щоб оцінити масштаб озеленення міста, треба відправитися в одне з багатьох вражаючих місць. Але ця пригода — для справжніх авантюристів.

Якщо ви себе таким відчуваєте, натягніть туристичні черевики та пройдіться 100-кілометровою стежкою по місту. Цей маршрут повністю оминає Вільнюс.

М'яка земля набагато комфортніша для бігу, ніж асфальт, тому рекомендуємо на ній також зайнятися кардіо. Будівництво траси було натхненне Спільнотою литовських бігунів. Офіційним початком маршруту є пагорб під назвою Stalo kalnas у центрі Вільнюса, але ви можете розпочати з будь-якої точки або пройти його окремими ділянками.

Якщо ви обіжжете всю стежку і вам буде мало, можете також здійснити марш до Варнікайського лісу, що розташований в історичній столиці Литви — Тракай.

Цей краєвид буде більш дикий, ніж міський. Ви втечете на природу, в яку справді можете занурити свої почуття та тіло.

Під час заворожуючої прогулянки по звивистій стежці довжиною 3,5 км ви побачите туманне болото Ільгеліс, крихітні озера та мальовничий ліс.

Зберіть чорницю, брусницю, суницю або журавлину та насолодіться ароматами лісу!

Перемістившись литовським узбережжям та піднявшись на дюну Парнідіс на південній стороні поселення Ніда, ви відвідаєте місце великих пісків. Це єдине місце в Національному парку Куршська коса, де ланцюг плавучих дюн зберігся до наших днів. Тут є піщані дюни, соснові ліси і навіть популяція бродячих лосів.

Опинившись там, не пропустіть чарівну перспективу, яка відкривається з вершини Парнідіс. На південь від неї відкривається вид на плавучі дюни в заповіднику Гробштас.

Учені підрахували, що через панівні західні вітри ці мандрівні дюни рухаються від 0,5 до 10 м на рік.

Після натуралістичних пейзажів слід усе-таки вибратися в друге за величиною місто Литви. Стріт-арт стає все більш популярним видом мистецтва.

Мурали, фрески та графіті розповідають історію, служать оригінальною оправою і мають тривалу цінність.

Якщо ви використовували свій телефон здебільшого для selfie, прийшов час згадати, що в ньому існує панорамна функція. Вона вам точно знадобиться в Каунасі, де масивні фрески просто чекають, поки хтось зробить їх відомими



ми в інстаграмі.

По всьому Каунасу з'являються великомасштабні фрески, написані професійними художниками, та стіни, присвячені вільному і законному самовираженню.

Одним із найвідоміших настінних розписів є Майстер (Мудрий старий), який займає площу 440 квадратних метрів. Це, мабуть, перший масштабний твір вуличного мистецтва в Литві.

А якщо захочете в Каунасі уникнути шуму повсякденного життя в оточенні чистого спокоя та спокою, вам треба їхати в Монастир Пажай-сліс.

Абатство розташоване на околиці Каунаса і випромінює відчуття умиротворення та краси. Це один із найкрасивіших ансамблів стилю бароко в Литві.

У XVII столітті канцлер Велико-го князівства Литовського Кріступас Жигімантас Пакас побудував святиню для монахів-камадолів на краю Каунасу, на той час у глухому лісі.

Його особливість — унікальне архітектурне рішення завдяки строгій осовій композиції. У будівлях монастирського ансамблю збереглося близько 140 фресок різного розміру.

А наостанок полічи зірки. У Литві існує багато оглядових майданчиків, побудованих у найкрасивіших місцях країни.

Але незабутні враження вас чекають



Фото з сайту life.prawda.com.ua.

саме в Мольтанському музеї етнокосмології. У нього є декілька фішок. По-перше, він побудований у формі НЛО.

А також він не просто розкаже про космос, а поєднує візуальні, емоційні, етнічні, духовні, когнітивні, прагматичні, прогностичні та онтологічні відносини з Космічним світом. Суть музею — стосунки людини і суспільства з Космічним світом.

Литва багатогранна та незвична. В ній поєднується затишок європейсь-

кого міста та неперевершеність прибалтійської природи, що так бережно зберігає країну в незайманому стані. Це все і є справжня Литва.

Якщо вам набридло дивитися на життя через екран телефону, побачте світ на власні очі. Вийдіть за межі екрану в Литві.

За підтримки ЄС.

Програма інвестиційних заходів фондів Європейського Союзу на 2014—2020 роки



Мірча Луческу
румунський наставник ФК «Динамо» (Київ)

«Гравці збірної України були занадто розслаблені та несерйозні під час володіння м'ячем, чим і скористалися австрійці, котрі діяли більш агресивно й цілеспрямовано. Вони заслужили перемогу».

Григорій ХАТА

Футбольний чемпіонат Європи належить до тієї когорти подій, які здатні відволікати та об'єднувати. Гаряча атмосфера Євро-2020 привернула до себе увагу не тільки затишних фанатів. Справами національної збірної України почали цікавитися навіть зовсім далекі від футболу українці. Уся наша країна чекала від вітчизняних футболістів святкового подарунка у вигляді її виходу до 1/8 фіналу ЧЄ.

Поєдинок проти Нідерландів подарував мільйонам українських уболівальників надію. Попри поразку «помаранчевим» забиті «синьо-жовтими» в тому матчі два красені-голи вселяли оптимізм щодо їхніх перспектив на турнірі.

Перемога над Північною Македонією (перша звитяга української команди після шести поспіль програних поєдинків на чемпіонатах Європи) сприйнялася не інакше, як бальзам для спраглого тіла та душі, що мав би справити на команду Андрія Шевченка окриляючий ефект, надихнути її на успішний останній крок у груповому турнірі. Для виходу «синьо-жовтих» до «плей-оф» вистачило б і нічий в матчі з Австрією. Однак цей поєдинок приніс мільйонам українців лише розчарування.

Напевно, ніхто не очікував побачити слабку, безхарактерну збірну України в її найважливішому матчі на Євро-2020. При цьому підсумковий рахунок — 0:1 — аж ніяк не відображає хід подій на футбольному полі. Пропустити команду Андрія Шевченка могла значно більше — добре, що клас у суперника був не надто високим і австрійці просто змарнували цілу низку стовідсоткових нагод.

«Що сталося? Невже Австрія — настільки потужний опонент?» — непосвячені в глибини футбольного життя вболі-

■ Євро-2020

Довга дорога від ганьби

Програвши вирішальний матч у групі, збірна України віддала в чужі руки свою долю на чемпіонаті Європи



У збірної України не вистачило сил, аби на шляху до 1/8 фіналу ЧЄ-2020 подолати австрійський бар'єр.
Фото з сайту uaf.ua.

вальники дивувалися грі «синьо-жовтих».

Однак на післяматчевій пресконференції Андрій Шевченко пояснив: «Фізично нам було дуже важко, ми всюди запізнавалися. Нам складно грати три матчі в такому стислому режимі (три поєдинки за дев'ять днів). Ми знали це прекрасно».

Виходить, знали, але нічого не зробили? У цьому плані слова головного тренера «синьо-жовтих» звучать трохи дивно. Утім

факт залишається фактом. Після двох виснажливих поєдинків проти Нідерландів та Північної Македонії Шевченко продовжив грати «одним складом», не вдавшись до необхідних кадрових ротаций. Відтак на матчі з Австрією зарядити енергією виснажених лідерів «синьо-жовтих» не змогли навіть палкі українські фанати на трибунах «Національної арени» в Бухаресті.

Тож уболівальники законо-

мірно запитують: «Навіщо було формувати заявку з 26 футболістів, якщо жодної хвилини на Євро не провели бельгійські «легіонери» — Макаренко та Безус, а також молоді та перспективні Тимчик, Судаков і Довбик».

Неоднозначно сприймається й доречність проведення Андрієм Шевченком перед Євро насичених фізичними навантаженнями зборів. Не дивно, що експерти практично в уні-

■ ТАБЛО

Чемпіонат Європи. 3-й тур. Група С. Північна Македонія — Нідерланди — 0:3, Україна — Австрія — 0:1 (Баумгартнер, 21).

2-й тур. Україна — Північна Македонія — 2:1 (Ярмоленко, 29; Ярмчук, 34 — Аліоськи, 57), **Нідерланди — Австрія — 2:0**.

Підсумкове становище: Нідерланди — 9, Австрія — 6, Україна — 3, Північна Македонія — 0.

сон стверджують: команда Андрія Шевченка виявилася неготовою до Євро.

Водночас півзахисник «синьо-жовтих» Олександр Зінченко каже, що проблема не тільки у фізичних кондиціях. «Складно грати, не маючи менталітету переможців», — наголошує гравець «Манчестер Сіті».

На думку ж очільника київського «Динамо» Мірчи Луческу, проти Австрії збірна України вийшла впевнено в тому, що легко здобуде нічию. За що, вочевидь, і поплатилася. «Потрібно нам усім переглянути свою гру та ставлення до справи. Мені соромно за гру з австрійцями», — додає Зінченко.

До завершення всіх матчів групового етапу Євро-2020 збірна України залишатиметься в Бухаресті й очікуватиме позитивних для себе новин з інших груп. Статистичні розклади кажуть, що «синьо-жовті» все ще мають 33-відсоткову ймовірність з третього місця потрапити до 1/8 фіналу ЧЄ-2020.

Утім, за словами Шевченка, з тією грою, що його підопечні показали в матчі проти Австрії, робити в «плей-оф» нічого. Але, не виключено, що спортивна доля таки наважиться подарувати українській збірній додатковий шанс, і тоді було б добре розпорядитися ним трохи краще. Принаймні так, аби нікому у вітчизняній збірній не було соромно за її гру. ■

Олексій ПАВЛИШ

Груповий етап Євро-2020 потроху завершується — уже точно відомі імена семи учасників «плей-оф», проте інтрига у боротьбі за останні путівки, на одну з яких претендує й українська збірна, обіцяє бути гарячою.

Фінальні матчі групової стадії відкрила пара Швейцарія — Туреччина: команди в очному протистоянні визначали, хто одразу їде додому, а кому дістанеться шанс на «плей-оф» із третього місця у квартеті. Сенсації не сталося: Шакірі і К^о впевнено обіграли турків, для яких Євро завершилось із нулем очок. Більше того, швейцарцям уже не треба чекати результатів інших поєдинків: набравши чотири бали та маючи позитивну різницю забитих-пропущених голів, вони забронювали собі місце в матчах на виліт.

Справжня інтрига була і у квартеті «В», де на друге місце претендували і росіяни, і фіни, і данці. Маючи «поул-позишн», наші північні сусіди примудрилися розгромно програти данцям та взагалі вилетіти з турніру. Натомість після двох поразок і втрати свого лідера Крістіана Еріксена данська збірна таки змогла оговтатись та заскочити в «плей-оф».

«Ми бились один за одного просто приголомшливо. Усі три матчі ми грали на високому рівні та заслужили пройти далі. Не уявляю, як футболісти впорались з тим, що сталося у першій грі. Ми були готові боротись до кінця», — не приховував радості головний тренер данської команди Каспер Юльманн.

У іншому поєдинку групи «В» бель-

■ А ІНШІ ЯК?

Із елементами математики

Розподіл путівок до «плей-оф» із третіх місць залежатиме від різниці голів

гійці «на класі» обіграли фінів, скориставшись помилками дебютантів турніру, та добряче допомогли українській збірній, яка після поразки від Австрії змушена сподіватись на вигідні для себе результати інших команд. Річ у тім, що, відповідно до формату, до матчів на виліт виходять чотири кращі команди з шести тих, які посядуть третє місце у своїх групах. Пропустивши двічі від бельгійців, фіни мають «мінусову» різницю голів (1:3) та поступились «синьо-жовтим» (4:5) у так званому «рейтингу третіх».

За підсумками матчів понеділка підопечні Шевченка йдуть на третьому прохідному місці у цьому переліку, проте ще не вирішена доля путівок у трьох квартетах. Зокрема, українців цілком влаштує, аби хорвати і шотландці в очній боротьбі за третю сходинку у групі «Д» зіграли внічию. Якщо ж гра завершиться перемогою когось із цих двох збірних, то команді Шевченка доведеться сподіватись на інший щасливий пазл. Тоді нашим фут-



Данія вдома розгромила росіян та пробилась до плей-оф.
Фото з сайту football24.ua.

болістам доведеться чекати поєдинків середи, коли гратимуть команди з квартетів «Е» та «F».

У першому випадку «синьо-жовтим» потрібен сценарій, за яким шведи не програвуть полякам, а в матчі Іспанія — Словаччина перемаже одна з команд (при цьому поразка словаків не повинна мати хокейного рахунку).

Інший варіант: Португалія повинна зазнати розгрому від французів або ж

угорці нокаутують команду Німеччини.

Зрештою, якщо «синьо-жовті» і заскочать до потягу під назвою «плей-оф», то все одно варто покращувати свою гру. «Теоретичний шанс залишитися на турнірі у нас є. Будемо готуватися згідно з регламентом, ми повинні залишатися тут і тренуватися. Матч з австрійцями — це не той рівень футболу, який ми хочемо демонструвати», — резюмував Шевченко. ■

■ ТАБЛО

Євро-2020. 3-й тур. Група А. Швейцарія — Туреччина — 3:1 (Сеферовіч, 6; Шакірі, 26, 68 — Кахведжи, 62), **Італія — Уельс — 1:0** (Пессіна, 39).

Підсумкове турнірне становище: Італія — 9, Уельс, Швейцарія — 4, Туреччина — 0.

Група В. Росія — Данія — 1:4 (Дзюба, 70 (пен.) — Дамсгор, 38; Ю. Поульсен, 60; Крістіансен, 80; Мехле, 82), **Фінляндія — Бельгія — 0:2** (Градецкі, 74 (у свої ворота); Р. Лукаку, 81).

Підсумкове турнірне становище: Бельгія — 9, Данія, Фінляндія, Росія — 3.

Група D. 2-й тур. Хорватія — Чехія — 1:1, Шотландія — Англія — 0:0.

Турнірне становище: Чехія, Англія — 4, Хорватія, Шотландія — 1.

Група E. 2-й тур. Швеція — Словаччина — 1:0, Іспанія — Польща — 1:1.

Турнірне становище: Швеція — 4, Словаччина — 3, Іспанія — 2, Польща — 1.

Група F. Угорщина — Франція — 1:1, Португалія — Німеччина — 2:4.

Турнірне становище: Франція — 4, Німеччина, Португалія — 3, Угорщина — 1.

СІНЕМА

«Полярна зірка» Хоакіна Фенікса

Славнозвісний «Джокер» повертається на знімальний майданчик

Дара ГАВАРРА

Після триумфального виходу на екрани фільму «Джокер», за який Хоакін Фенікс отримав «Оскар», про актора якось нічого не було чути. Подейкують, він повністю занурився у сімейне життя, адже після трьох років стосунків з актрисою Руні Мара пара в 2019 році заручилася, а вже наступного року в них народився первісток, якого назвали в честь покійного брата Фенікса Рівером. Та й Руні востаннє знялася ще в 2018-му у фільмі «Марія Магдалина». Сьогодні заручені зайняті у різних проєктах: Мара залучена у зйомки стрічки «Жінки говорять» Сарі Поллі, а Фенікс знімається в «Бульварі розчарування», а також зіграє Наполеона у стрічці «Ранець» славнозвісного Рідлі Скотта.

Проте ходять чутки, що пара зіграє головні ролі у фільмі Лінн Ремзі «Полярна зірка». «Він найкращий, — захоплено говорить про свого партнера по фільму і по житті Руні. — Неможливо не надихнутися, якщо працює з Феніксом на одному майданчику».

Та й про самого Хоакіна можна зніма-

ти фільм, адже в його біографії вистачить екзотики, щоб зацікавити глядачів. Народився майбутній актор у Пуерто-Ріко, куди батьків занесла місіонерська доля, адже вони належали до секти «Діти Бога» і їздили Південною Америкою, агітуючи вступати в лави цього релігійного угруповання. Згодом батькам вдалося відійти від цієї місіонерської діяльності, проте від того життя децю залишилося з Хоакіном назавжди — він зяятий вегетаріанець і не їсть навіть риби. При зрості 173 см важить усього 70 кг, проте для зйомок у «Джокері» актор схуд іще на 24 кг! Маючи купу кінематографічних нагород, актор веде досить скромний і закритий спосіб життя. ■

Хоакін Фенікс.



ДИВО-ДИТИ

Малюк «обновив» батькам «Теслу»

Десятимісячна дитина «догралася» зі смартфоном

Варка ВОНСОВИЧ

Батьки залишили ненадовго десятимісячне немовля зі смартфоном. Дитя, бавлячись такою «цяцкою», натицало пальчиком фірмовий застосунок від Tesla, на якому можна придбати різні оновлення для цього електромобіля. І не просто натицало, а й придбало на цьому застосунку різних «покращень» для авто на...10 тисяч доларів. Коли батьки довідалися про таку закупку, то були, звісно,

в шоці й намагалися якось відмінити замовлення, проте час було втрачено, адже «Тесла» приймає відмови впродовж 48 годин. Тож тепер доведеться користуватися прокачаною малюком тачкою. Гадається, тепер горе-батьки більше уваги приділятимуть власній дитині й не залишатимуть малечу наодинці з гаджетами.

У тому, що навіть малюки сьогодні дуже й дуже «просунуті» в плані техніки, нещодавно мала змогу переконатися й авторка, якій

на мобільний зателефонувала... 11-місячна онучка: матуся відлучилася на хвилику, залишивши малечу в манежіку. Дитина дотягнулася до смартфона, який лежав поряд на зарядці, потягла пальчиками і випадково набрала бабусю. На здивоване «алло» немовля, впізнавши знайомий голос, навіть змогло відповісти по-своєму.

Ну що ж, на зміну дітям індиго приходять дітки-кристали, якщо, звісно, хтось вірить у подібні теорії. ■

ПОГОДА

24 червня за прогнозами синоптиків

Київ: невелика хмарність, без опадів. Вітер східний, 5-10 м/с. Температура вночі +20...+22, удень +33...+35.

Миргород: без опадів. Уночі +19...+21, удень +33...+35.

Вінниця: без опадів. Уночі +18...+20, удень +31...+33.

Одеса: короткочасний дощ. Уночі +17...+19, удень +28...+30.

22 червня температура води в **Чорному та Азовському морях** становила 21-25 градусів, у **Дніпрі** — 24 градуси.

Курорти Карпат: мінлива хмарність, без опадів. **Трускавець:** уночі +16...+18, удень +31...+33. **Моршин:** уночі +16...+18, удень +31...+33



сонячно



мінлива хмарність



хмарно



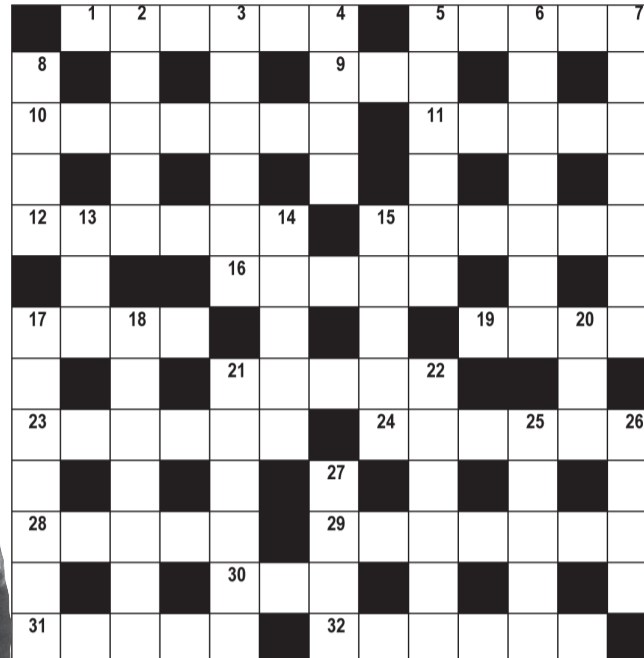
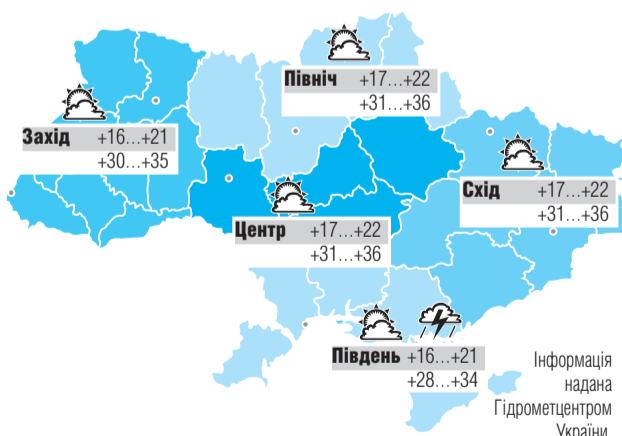
дощ



сніг



дощ, гроза



КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №62

По горизонталі:

1. Весняна квітка, шафран. **5.** Металева зв'язка, схожа на якір, якою скріплюють деталі. **9.** «А ... і нині там» (Леонід Глібов). **10.** Характеристика електричного струму, яка вимірюється у вольтгах. **11.** Одна з двох основних фінансових частин бухгалтерського балансу. **12.** Безповітряний простір. **15.** Селище біля Ялти, відомий у минулому курорт. **16.** Житло ченця в монастирі. **17.** Річка на Сумщині, яка згадується ще в «Слові про Ігорів похід». **19.** Система знаків для кодування інформації. **21.** Річка в Закавказзі, права притока Кури. **23.** Південноамериканська ліана, соком якої індіанці змащували наконечники стріл, роблячи їх смертельними. **24.** Герметично запаена скляна пляшечка з ліками. **28.** Ім'я відомого італійського композитора, автора музики до фільму «Професіонал». **29.** Міфічна жінка зі зміями замість волосся, чий погляд перетворював людину на камінь. **30.** «... стоп» — без зупинки. **31.** Штучне переривання вагітності. **32.** Крива турецька шабля.

По вертикалі:

2. Поширена олійна культура, яку використовують також як сидерат. **3.** Молочний сік деяких тропічних дерев, з якого виготовляють гуму. **4.** Батько нареченого чи нареченої для батьків з іншого боку. **5.** Кімнатна рослина; рододендрон. **6.** «Летючі ...» — назва поетичного циклу Ліни Костенко. **7.** Популярна телепередача про готелі

Кросворд №60 від 16 червня



ПРИКОЛИ

Чоловік повернувся, а дружина в ліжку.

Чого розляглася?
— Щось із серцем.
Виходить чоловік в іншу кімнату, а там син.
— Ти чого тут?
— Там дядько Боря в шафі ховається.

Чоловік повертається, відкриває шафу.
— Борю, ти що, здурів? У мене дружина помирає, а ти з сином у хованки граєш.

— Ти куди так поспішаєш?
— Чоловік прийшов із роботи, треба подружній обов'язок виконати.

— Які у вас пристрасті!
— Про що ти? Зарплату треба негайно забрати.

— Ніяк не можу кинути палити.
— А цукерками замінити сигарети не пробувала?
— Пробувала — не горять.